

Nr 71

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1960.

Kungl. Maj:t vill härmed under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikes ärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

För fortsatt upprustning av serafimerlasarettet föreslås anvisande av ett reservationsanslag av 700 000 kronor.

Riksdagen föreslås skola godkänna grunder rörande statens bidrag till anordnande av propedeutisk undervisning för medicine kandidater vid S:t Eriks sjukhus i Stockholm.

Vidare föreslås riksdagen skola godkänna grunder för anslutande av Folke Bernadottehemmet i Uppsala för vård av barn med cerebral pares till Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Förslag framlägges om inrättande vid kustsanatoriet Apelviken av en provisorisk avdelning för vård av paraplegiker. I samband härmed föreslås, att sanatoriet beviljas ett lån å 100 000 kronor för anskaffande av viss medicinsk utrustning.

Till bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund äskas ett reservationsanslag av 2 250 000 kronor.

Såsom bidrag till vissa Göteborgs stad tillhöriga sjukhus föreslås anvisande av ett förslagsanslag av 11 800 000 kronor.

Slutligen föreslås, att ett reservationsanslag om 500 000 kronor anvisas till anordnande av en rättsläkarstation i Göteborg.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars
1960.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under elfte huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1960/61 beräkna följande anslag, nämligen under punkten 24 till Anordnande av en rättsläkarstation i Göteborg ett reservationsanslag om 650 000 kronor, under punkten 56 till Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m. ett reservationsanslag om 700 000 kronor, under punkten 72 till Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m. ett reservationsanslag om 4 820 000 kronor samt under punkten 74 till Bidrag till vissa Göteborgs stad tillhöriga sjukhus ett förslagsanslag om 11 700 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga dessa anslagsfrågor till fortsatt behandling. I samband härmed torde jag få anmäla uppkomna frågor angående dels statens bidrag till anordnande av propedeutisk undervisning för medicine kandidater vid S:t Eriks sjukhus i Stockholm, dels anslutande av Folke Bernadottehemmet i Uppsala för vård av barn med cerebral pares till Akademiska sjukhuset i Uppsala, dels ock lån till kustsanatoriet Apelviken för anskaffande av viss utrustning för vård av paraplegiker.

**Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid
serafimerlasarettet m. m.**

För detta ändamål är i gällande riksstat uppfört ett reservationsanslag av 700 000 kronor.

Inledning

Genom beslut den 28 juli 1958 godkände Kungl. Maj:t avtal mellan staten och Stockholms stad rörande bl. a. fördelningen av kostnaderna för en

av särskilt tillkallade sakkunniga i betänkande den 20 december 1957 föreslagna upprustning av serafimerlasarettet (se prop. nr 87/1958 sid. 24 ff.). Enligt sagda avtal har staten åtagit sig att verkställa upprustning av lasarettet i den omfattning, som föreslagits av de sakkunniga i nyssnämnda betänkande. Staden skall bidra med 60 procent av de verkliga kostnaderna för i upprustningsprogrammet ingående byggnads-, installations- och förbättringsarbeten. Kostnaderna för anskaffande av inventarier och annan utrustning skall däremot helt bestridas av staten. Vid avtalets ingående förutsattes, att samtliga av de sakkunniga föreslagna åtgärder och inventarieanskaffningar skulle komma till stånd, såvida icke annat överenskomms vid den fortsatta statliga och kommunala behandlingen av de sakkunnigas förslag.

För budgetåren 1958/59 och 1959/60 har för ifrågavarande ändamål av statsmedel anvisats 1 300 000 kronor, vilket — inklusive Stockholms stads andel — motsvarar en totalkostnad å i runt tal 2 400 000 kronor. I sistnämnda belopp ingår bl. a. 176 000 kronor för uppförande av en tillbyggnad till lasarettets röntgenavdelning samt 130 000 kronor för inrättande av en avdelning för hjärkateterisering och angiocardiografi.

Förslag

Direktionen för karolinska sjukhuset hemställer i skrivelse den 23 september 1959 om anvisande för budgetåret 1960/61 av 704 000 kronor för fortsatt upprustning av serafimerlasarettet enligt följande specifikation.

A. Byggnads- och installationsarbeten m. m.

Inrättande av läkar- och kandidatrum, postoperativ avdelning, ny föreläsningssal och djuroperationssal inom kirurgiska kliniken	150 000
Arkivinredning för beslutad tillbyggnad för röntgenavdelningen	40 000
Ny bastu	38 000
Ny maskinverkstad	75 000
Lastkaj för godsleveranser	6 000
Åtgärder till förbättring av lasarettets ång- och värmeförsörjning samt vatten- och avloppsledningar	60 000
Förbättring av den sanitära utrustningen m. m.	100 000
Målningsarbeten	140 000
Förbättring och utbyte av golvbeläggningar	26 000
Automattelefonväxel och läkarsökare	175 000
	Summa kronor 810 000
varav å statsverket faller 40 procent eller	324 000

B. Anskaffning av inventarier och annan utrustning

Möbler och apparatur till kirurgiska kliniken	30 000
Röntgenapparatur	133 000
Apparatur till hjärkateteriseringsavdelning	60 000

Maskiner och verktyg till maskinverkstad	10 000
Köksutrustning	90 000
Linne, gång- och sängkläder	32 000
Belysningsarmatur m. m.	25 000
	<hr/>
	Summa kronor 380 000

Yttrande

Byggnadsstyrelsen uttalar.

För uppförande av en tillbyggnad till lasarettets röntgenavdelning i enlighet med de sakkunnigas förslag har för innevarande budgetår — inklusive Stockholms stads andel — anvisats 176 000 kronor, vilket belopp grundar sig på en av byggnadsstyrelsen gjord uppskattning. Sagda förslag förutsätter en tillbyggnad, omfattande jordvåning, bottenvåning och våning en trappa i den inre vinkeln mellan kirurgiska kliniken och »nya» operations- och röntgenbyggnaden. I jordvåningen skulle rymmas arkiv, i bottenvåningen likaledes arkiv, två fotorum, två läkarexpeditioner, bibliotek, personalrum med tvättrum, rum för joursköterska, rum för reception och väntrum för patienter samt i våningen en trappa två läkarrum, dusch- och tvättrum samt väntrum. Lokalerna i våningen en trappa var avsedda för kirurgiska kliniken. Vid en nu slutförd fackmässig bearbetning av de sakkunnigas förslag har det visat sig, att vissa förhållanden, vilka ej kunnat konstateras förrän i samband med förslaget vidare utarbetande, kommit att väsentligt öka den tidigare uppskattade kostnaden. De faktorer, som huvudsakligen bidragit till denna ökning, är följande: grunden måste sprängas ut till mer än en meters djup; grundmuren under berörd del av kirurgiska kliniken måste ersättas med undergjuten mur av betong; balkongen ovanför den planerade tillbyggnaden är otät och måste läggas om; takkonstruktionen på den planerade tillbyggnaden blir dyrbar och komplicerad samt fordrar vattenavledning delvis även till invändiga stuprör. En kostnadsberäkning på grundval av de nu utarbetade handlingarna ger vid handen, att genomförandet av ifrågakvarande byggnadsåtgärd torde belöpa sig till cirka 240 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har emellertid utarbetat ett alternativt förslag till tillbyggnad, vilket enligt styrelsens mening är betydligt lämpligare än de sakkunnigas projekt. Byggnadsstyrelsens förslag innebär dels en tillbyggnad vid »nya» operations- och röntgenbyggnadens fria gavel dels en tillbyggnad av sammanbindningsleden mellan nämnda byggnad och kirurgiska kliniken. Den större tillbyggnaden vid gaveln skulle omfatta jordvåning och bottenvåning medan den mindre tillbyggnaden skulle omfatta två våningsplan ovan jord. Styrelsens förslag innefattar samtliga i de sakkunnigas program ingående lokaler samt därutöver i jordvåningen personalrum för sköterskor, i bottenvåningen vaktrum med två patienttoaletter vid väntrummet, liggrum, omklädnadshytter och toaletter för patienter och personal samt i våningen en trappa rum disponibelt för bibliotek. Styrelsens alternativt möjliggör enkla byggnadskonstruktioner, varjämte de tillskapade lokalerna i största utsträckning blir ljusa, medan de sakkunnigas förslag medför dyrbara och komplicerade byggnadskonstruktioner samt otillfredsställande ljusförhållanden. Sistnämnda förslag torde organisatoriskt ej ge avdelningen samma möjligheter till en rationell drift

som den alternativa lösningen, bl. a. kan i det förra förslaget ej undvikas stort spill med utrymmen i form av korridorer och passageutrymmen. Vidare har i byggnadsstyrelsens förslag arkivet samlats i en lokal med den personalbesparing detta innebär i jämförelse med en förläggning i skilda plan, varjämte behovet av omklädnadshytter, liggrum och toaletter till bl. a. röntgendiagnostik II tillgodsetts.

Byggnadsstyrelsens alternativ har kostnadsberäknats till 270 000 kronor. Den omständigheten, att man vid valet av byggnadsstyrelsens förslag utvinner cirka 40 procent större nettoyta än enligt de sakkunnigas projekt, visar att förstnämnda förslag även ekonomiskt ställer sig fördelaktigare.

Mot bakgrunden av det anförda ifrågasätter byggnadsstyrelsen, om icke förutsättningar för en omprövning av tidigare fattat beslut i berörda byggnadsfråga nu kan anses föreligga.

För inrättande av en avdelning för hjärkateterisering och angiocardio-grafi vid lasarettet har för innevarande budgetår — inklusive Stockholms stads andel — anvisats 130 000 kronor. Kostnaderna härför beräknar styrelsen numera till 146 000 kronor. Resterande 16 000 kronor bör således ställas till styrelsens förfogande under budgetåret 1960/61.

I fråga om det av direktionen framlagda förslaget till fortsatt upprustning av lasarettet under nästa budgetår har byggnadsstyrelsen vad beträffar däri ingående byggnadsåtgärder i egentlig mening, nämligen om- och tillbyggnadsarbeten inom kirurgiska kliniken, uppförande av en ny bastu och ny maskinverkstad samt anordnande av lastkaj för godsleveranser, låtit verkställa en överarbetning av de skisser, som utarbetats av de sakkunniga, samt utfört kostnadsberäkning. Mot de sistnämnda tre åtgärderna har styrelsen därvid icke funnit något att erinra annat än att kostnaderna för desamma enligt styrelsens beräkning bör ändras till 55 000, 80 000 resp. 5 000 kronor i stället för av direktionen angivna 38 000, 75 000 resp. 6 000 kronor.

Beträffande den kirurgiska kliniken omfattar de sakkunnigas förslag följande åtgärder, nämligen inrättande av förberedelserum för operationsavdelning III, expedition för översköterska samt forskningsrum för läkare i nuvarande föreläsningssal; inrättande av ny föreläsningssal i vårdsal på avdelning 11 jämte kapprum och toalett; inrättande av djuoperationsrum i laboratorielokalerna å operationsavdelning III; inrättande av tre läkarrum i biblioteket samt två läkarrum i f. d. plastikkirurgiska expeditionen; anordnande av kandidat- och förrådsrum å operationsavdelningens vind; samt iordningsställande av postoperativ avdelning i vårdsal å avdelning 13.

Byggnadsstyrelsen har vid överarbetningen av de sakkunnigas förslag haft samråd med tillförordnade chefen för den kirurgiska kliniken, som framfört starka betänkligheter mot de föreslagna åtgärderna ur medicinsk synpunkt. Klinikchefen har sålunda påpekat, att operationsavdelningarna f. n. måste passeras av en mängd obehöriga personer — bud, anhöriga, studerande m. fl. — vilket medför stora olägenheter främst ur hygienisk synpunkt. Dessa personer sammanföres i operationskorridorerna och övriga lokaler med nyopererade, chockade, blodiga, kräkande och omtöcknade patienter. Detta problem har ej lösts av de sakkunniga på annat sätt än att passagen av studerande på väg till föreläsningssalen via operation III eliminerats genom föreläsningssalens förflyttning till en vårdsal. Samtidigt har de sakkunniga föreslagit inrättande av djurexperimentell avdelning på vardera sidan av operationsavdelning III:s steriliseringsrum och

sterilförråd samt inrättande av ett forskarrum på själva operationsavdelningen. Klinikchefen anser den föreslagna lösningen, som icke minskar föroreningsriskerna, vara oacceptabel. Han framhåller vidare, att ett realiserande av de sakkunnigas förslag innebär, att 11 synnerligen välbehövliga vårdplatser går till spillo. Behovet av särskilt utrymme för sterilisering, instrument m. m. för den anesthesiologiska verksamheten, som är nytillkommen vid lasarettet, har icke tillgodosetts i de sakkunnigas förslag ej heller behovet av utrymme för operationsavdelningarnas kvinnliga personal. Befintliga lokaler för experimentell kirurgi och forskning är helt otillräckliga. Antalet arbetsrum för klinikens läkare blir vid genomförandet av de sakkunnigas förslag fortfarande otillräckligt, vartill kommer att biblioteket offras som funktionsduglig arbetsplats.

Som kritiken av de sakkunnigas förslag synts byggnadsstyrelsen mycket vägande har styrelsen ansett sig böra upprätta ritningar för ett av klinikchefen framlagt alternativt förslag för upprustning av den kirurgiska kliniken. Detta förslag förutsätter, att tillbyggnad göres för röntgenavdelningen i enlighet med det av styrelsen utarbetade, tidigare redovisade programmet.

Förslaget omfattar följande åtgärder.

1. Nuvarande operationsavdelning III och föreläsningssal i gamla operationsbyggnaden lämnas oförändrade att disponeras som operationsutrymmen för djurexperimentell verksamhet. I den »nya operations- och röntgenbyggnaden» inrättas ny operationssal samt utvidgas den ena av de där befintliga och den andra förses med undertak.

2. I tillbyggnad på gaveln av samma byggnad inredes två förberedelse- rum, personalrum samt förråd och tvåtrum i våningen en trappa. Rum för professor, biträdande överläkare, två sekreterare samt väntrum inredes där- ovanför i våningen två trappor.

3. Intill professorns rum ordnas undersökningsrum ovanför den operationssal, där taket sänkts.

4. Nuvarande rum för professor och sekreterare samt väntrum disponeras för översköterska — tillika som instruktionsrum — cystoskopi samt linneförråd.

5. I vindsvåningen inrättas bibliotek, två läkarexpeditioner samt omklädningsrum för läkare och operationspersonal.

6. Postoperativ avdelning inrättas.

7. Fyra läkarexpeditioner samt fyra isolerings- och undersökningsrum inrättas på vårdavdelningarna.

8. Ett rum nu gemensamt för hand- och kärlkirurgi uppdelas så, att vardera verksamheten får sitt eget rum.

9. Nuvarande bibliotek uppdelas i tre rum för sekreterare samt arkiv, motsvarande rum i underliggande våning inredes till dagrum och omklädningsrum för manliga och kvinnliga kandidater.

Genom nu nämnda åtgärder samlas och saneras operationsavdelningarna samt förses med erforderliga och lämpligt belägna bilokaler. Behovet av läkarexpeditioner blir tillgodosett och den kirurgiska kliniken kan fungera som en effektiv och rationell enhet.

Vissa av de åtgärder, som ingår i detta alternativa förslag, torde, ehuru de ej ingår i programmet enligt de sakkunnigas förslag, ej kunna undgå att räknas som en nödvändig komplettering till detsamma. Detta gäller ändringar för de befintliga operationssalarna, av vilka den ena ger syn-

nerligen otillfredsställande arbetsförhållanden på grund av otillräcklig yta medan den andra på grund av nuvarande höga takhöjd ej kan anses godtagbar ur hygienisk synpunkt. Flyttning av ett linneförråd är en följd av den förra operationssalens utvidgning. Även uppdelningen av det för hand- och kärlikirurgi gemensamma rummet bör för att ge tillfredsställande arbetsförhållanden under alla förhållanden utföras.

Enligt av byggnadsstyrelsen gjord kostnadsberäkning skulle ett genomförande av de sakkunnigas förslag belöpa sig till 200 000 kronor, vartill kommer 60 000 kronor för utförande av i föregående stycke angivna, enligt styrelsens mening ofrånkomliga tilläggsarbeten, medan det av styrelsen framlagda alternativet skulle kosta 460 000 kronor. Kostnaderna för sistnämnda förslag måste oundvikligen bli högre, då det är grundat på ett mer omfattande program. Med hänsyn till de i det föregående påvisade bristerna i de sakkunnigas förslag, kan lämpligheten av detta förslags genomförande dock ifrågasättas. Åtgärderna i det alternativa förslaget har av klinikchefen betecknats som de minsta möjliga för klinikens upprustning. Någon begränsning av kostnaderna har därför ej kunnat göras. Enligt byggnadsstyrelsens mening föreligger således synnerligen vägande skäl för en omprövning av frågan om den kirurgiska klinikens upprustning.

Departementschefen

Det av byggnadsstyrelsen framlagda alternativa förslaget till förbättring av röntgenavdelningens f. n. synnerligen otillfredsställande lokalförhållanden synes mig ur såväl arkitektoniska, byggnadstekniska som sjukvårdsmässiga synpunkter vara avgjort att föredraga framför de sakkunnigas projekt. Kostnaderna för genomförandet av byggnadsstyrelsens alternativ har uppskattats till 270 000 kronor medan de sakkunnigas förslag kostnadsberäknats till 240 000 kronor. Med hänsyn till den icke oväsentligt större nettoytan, som utvinnes genom byggnadsstyrelsens förslag, synes jämväl ur ekonomiska synpunkter starka skäl tala för att den planerade tillbyggnaden för röntgenavdelningen sker i enlighet med byggnadsstyrelsens alternativ. Ett genomförande av detta förslag skulle emellertid innebära en ändring av det program, som ligger till grund för det mellan staten och Stockholms stad träffade avtalet om fördelningen av kostnaderna för lasarettets upprustning. Jag har därför under hand tagit upp denna byggnadsfråga till diskussion med stadens vederbörande myndigheter. I skrivelse den 24 februari 1960 har stadskollegiets delegerade för förhandlingar rörande stadens sjukvårdsväsen med anledning härav förklarat, att delegerade icke funnit anledning motsätta sig, att det av byggnadsstyrelsen framlagda alternativet kommer till utförande och att staden därvid bidrager till kostnaderna för detsamma i enlighet med i avtalet angivna grunder, dock att stadens andel i kostnaderna enligt delegerades mening bör begränsas till högst $\left(\frac{60 \times 270\,000}{100}\right)$ 162 000 kronor. Delegerade avser att i skrivelse till stadskollegiet förorda, att staden lämnar sin medverkan till en lösning av rönt-

genavdelningens lokalfråga enligt nu angivna riktlinjer. Mot bakgrunden härav anser jag mig böra tillstyrka byggnadsstyrelsens alternativa program. För innevarande budgetår har för uppförande av tillbyggnad till röntgenavdelningen — inklusive stadens andel — anvisats 176 000 kronor. Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle för ändamålet erfordras ytterligare (270 000—176 000) 94 000 kronor. Jag förutsätter härvid, att något ytterligare överskridande icke skall komma i fråga.

I enlighet med vad byggnadsstyrelsen anfört bör — utöver tidigare anvisade medel — 16 000 kronor ställas till styrelsens förfogande för slutförandet av arbetena med inrättande av en avdelning för hjärkateterisering och angiocardiografi vid lasarettet.

Tillförordnade överläkaren och chefen för kirurgiska kliniken har påtalat vissa allvarliga brister i fråga om utrymmen och lokaldisposition inom kliniken, vilka enligt hans uppfattning icke blir avhjälpda vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag till om- och tillbyggnadsåtgärder. Byggnadsstyrelsen, som funnit klinikchefens kritik tungt vägande, har i samråd med denne utarbetat ett alternativ till lösning av klinikens lokalfråga, vilket har som förutsättning, att det av styrelsen framlagda förslaget till tillbyggnad för röntgenavdelningen kommer till stånd. Nuvarande lokalförhållanden vid kirurgiska kliniken är otvivelaktigt mycket otillfredsställande. De sakkunnigas förslag innebär i vissa avseenden en förbättring men såsom klinikchefen framhållit kommer många allvarliga olägenheter att kvarstå vid ett genomförande av detsamma. Byggnadsstyrelsens alternativ, som innebär ett sammanförande av operationsavdelningarna till en enhet samt tillskapandet av välbehövliga forskningsutrymmen och tillräckligt antal läkarexpeditioner ävensom av dag- och omklädningsrum, toalettrum m. m. för sköterskepersonal och studerande, synes mig i och för sig innebära en god lösning på förevarande lokalproblem. Jag har under hand kontaktat sjukhusledningen i frågan, som förklarat sig dela denna uppfattning. Skillnaden i kostnad mellan de båda förslagen uppgår emellertid — om hänsyn tages till att de sakkunnigas program enligt vad byggnadsstyrelsen anfört måste kompletteras med vissa nödvändiga åtgärder, kostnadsberäknade till 60 000 kronor — till 200 000 kronor, vilket är ägnat att inge betänkligheter. Under hand har jag därför uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med sjukhusledningen undersöka möjligheterna till förenklingar eller eljest besparande omläggningar i det av styrelsen framlagda byggnadsprogrammet. Enligt vad jag inhämtat har de hittills gjorda undersökningarna i anledning härav utvisat, att det torde vara möjligt att nedbringa totalkostnaderna för byggnadsföretaget med minst 60 000 kronor.

Av det anförda framgår, att jag anser byggnadsstyrelsens förslag i och för sig vara att föredraga. Merkostnaderna för ett genomförande av detta förslag, som innebär en programändring och således icke faller under de i avtalet mellan staten och staden angivna åtgärderna, synes emellertid under

alla förhållanden vara av den storleksordningen, att ett positivt ställnings- tagande från statsmakternas sida till förslaget i fråga måste föregås av förhandlingar mellan statens och stadens förhandlingsdelegerade. Med hänsyn till den trängande angelägenheten av att kirurgiska klinikens lokal- förhållanden snarast möjligt förbättras, ämnar jag därför — under för- utsättning att riksdagen icke har något att erinra däremot — uppdraga åt kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m. att utan dröjsmål upptaga förhandlingar i denna fråga med stadens delegerade, varefter ett eventuellt förhandlingsresultat snarast möjligt torde få underställas riksdagen för godkännande. Byggnadsföretaget skulle härigenom icke behöva bli i nämnvärd grad försenat, vilket alternativ man än kommer att slutligen stanna för.

Mot utformningen av de byggnads-, installations- och förbättringsåtgärder i övrigt, vilka direktionen föreslagit skola komma till stånd under budget- året 1960/61, har byggnadsstyrelsen icke haft något att erinra, dock att de av direktionen framlagda kostnadsberäkningarna i vissa fall justerats. Åt- gårderna i fråga ansluter sig liksom den föreslagna inventarieanskaffningen till det ursprungliga upprustningsprogrammet. Jag har således i och för sig intet att erinra mot att sagda åtgärder och anskaffningar kommer till stånd under nästa budgetår. Med hänsyn till vad jag i det föregående anfört beträffande den kirurgiska klinikens lokalfråga och då jag an- ser förevarande anslag för budgetåret 1960/61 böra upptagas med i för- hållande till innevarande budgetår oförändrat belopp eller 700 000 kro- nor, är jag emellertid icke f. n. beredd att ange, vilka av ifrågavarande åt- gårderna och anskaffningar, som kan komma att rymmas inom den sålunda givna anslagsramen och vilka som i konsekvens härmed måste uppskjutas till ett kommande budgetår. Om riksdagen icke har något att invända häremot, torde det därför få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan slutlig ställning tagits till kirurgiska klinikens lokalfråga, fördela anvisade medel jämte en under innevarande budgetår å anslaget uppkommen besparing om 20 000 kronor på ifrågavarande åtgärder och inventarieanskaffningar. Vad beträffar de uppkomna merkostnaderna för uppförande av tillbyggnad till röntgenavdelningen enligt byggnadsstyrelsens alternativ samt för inrättande av en avdelning för hjärtkateterisering och angiocardiografi å tillhopa (94 000 + 16 000) 110 000 kronor, varav statens andel utgör 40 procent eller 44 000 kronor, synes dock — med hänsyn till angelägenheten av att dessa bygg- nadsföretag kommer till stånd snarast möjligt — det slutliga ställnings- tagandet till den kirurgiska klinikens lokalfråga icke behöva avvaktas.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m.* för budgetåret 1960/61 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kronor.

Avtal om propedeutisk undervisning för medicine kandidater vid S:t Eriks sjukhus i Stockholm

Inledning

Genom avtal i september 1923 mellan karolinska institutet, å ena, och Stockholms stads fattigvårdsnämnd i egenskap av överstyrelse för S:t Eriks sjuk- och vårdhem, å andra sidan, uppläts sistnämnda sjukhus, numera S:t Eriks sjukhus, för den propedeutiska undervisningen vid institutet. I avtalet skedde en smärre ändring 1929. I övrigt har avtalet icke undergått omarbetning, ehuru väsentliga förändringar skett i fråga om den propedeutiska undervisningens anordnande vid sjukhuset. Stockholms stads vederbörande myndigheter har tid efter annan lämnat godkännande under hand till sådana förändringar. Senast under läsåret 1956/57 ägde en genomgripande omläggning av den ifrågavarande undervisningen rum i och med att undervisningsreformen enligt 1955 års medicinska examensstadga nådde fram till det propedeutiska året. Genom särskilda år 1956 och 1957 träffade överenskommelser har staden medgivit, att propedeutisk undervisning enligt den nya studieordningen finge bedrivas vid sjukhuset på oförändrade villkor intill den 15 oktober 1958. Någon ytterligare förlängning har där- efter icke skett. Formellt råder således alltsedan nämnda dag ett avtalslöst tillstånd. I avvaktan på nytt avtal har emellertid undervisningen fortgått på samma villkor som tidigare.

Enligt 1923 års avtal uppläts två lasarettavdelningar vid sjukhuset för viss propedeutisk undervisning för medicine studerande på villkor, att statsverket iklädde sig samtliga kostnader för iordningställandet av vissa undervisningslokaler ävensom för den i och för undervisningen nödiga utrustningen. Undervisningen skulle vidare äga rum på karolinska institutets bekostnad. Institutet skulle således vara skyldigt att bekosta värme och belysning samt nödigt underhåll av undervisningslokalerna ävensom ombesörja, att dessa städse funnes i gott skick. Undervisningen skulle omhändreras av överläkarna vid ifrågavarande avdelningar — senare benämnda kursledare — samt två amanuenser, vilka för sitt arbete därmed skulle erhålla särskild ersättning av statsverket.

Den propedeutiska undervisning, som numera meddelas vid sjukhuset enligt den nya medicinska studieordningen, omfattar varje termin dels en kurs i kliniska undersökningsmetoder (45 timmar föreläsningar och demonstrationer jämte propedeutiska övningar gruppvis eller enskilt), dels en översiktskurs i medicin (30 timmar föreläsningar inklusive patientdemonstrationer). Av de cirka 138 medicine kandidater, som samtidigt genomgår det s. k. propedeutiska året vid karolinska institutet, hänvisas för deltagande i ifrågavarande kurser halva antalet till S:t Eriks sjukhus — cirka 30 per termin — medan återstoden erhåller motsvarande undervisning vid

karolinska sjukhuset. Vid S:t Eriks sjukhus disponeras för ifrågavarande undervisning en föreläsningssal samt vissa laboratorieutrymmen. Kurserna ledes f. n. av en av medicinska klinikkens överläkare, som härför uppbär särskilt lärararvode från karolinska institutet. Vid undervisningen biträder vidare två heltidstjänstgörande amanuenser, vilka även deltagar i sjukvården å kliniken. Som ersättning för sitt deltagande i sjukvårdsarbetet uppbär envar av amanuenserna från staden ett arvode av 1 200 kronor för år varjämte de erhåller fri kost. Av statsmedel åtnjuter amanuenserna enligt gällande, av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter arvodesfyllnad med vad som erfordras för att deras löneförmåner från karolinska institutet och sjukhuset skall uppgå till 27 060 kronor för envar, vartill kommer tre ålderstillägg. Karolinska institutet, som utbetalar ifrågavarande arvodesfyllnad, uppskattar förmånen av fri kost till 600 kronor. De kostnader för värme, belysning, städning och renhållning, som hänförs till undervisningsverksamheten vid S:t Eriks sjukhus och som gäldas från institutets materielanslag, uppgick år 1958 till cirka 3 300 kronor. För anskaffande av viss undervisningsmateriel (skioptikonbilder, film, laboratorieutensilier etc.) erlade institutet år 1958 i runt tal 1 500 kronor. Från institutets avlöningsanslag anvisas slutligen 5 000 kronor per år för anställande och avlöande av skrivhjälp för undervisningen.

1955 års medicinska examensstadga grundades på de förslag, som framlagts i den av riksdagen godkända propositionen nr 212/1954 angående reformering av läkarutbildningen. I propositionen förutsattes, att propedeutisk undervisning av ovan angiven omfattning skulle anordnas vid S:t Eriks sjukhus. Genom beslut den 14 januari 1955 uppdrog Kungl. Maj:t åt *kommissionen för förhandlingar rörande karolinska sjukhusets utbyggande m. m.* att upptaga förhandlingar med Stockholms stad angående bl. a. i propositionen nr 212/1954 förutsatta överenskommelser angående anordnande av undervisning å vissa staden tillhöriga sjukhus. Med stöd härav har förhandlingskommissionen upptagit förhandlingar med staden angående fortsatt upplåtelse av S:t Eriks sjukhus för ifrågavarande propedeutiska undervisning.

Förhandlingskommissionen, som numera slutfört sina förhandlingar i ämnet med staden, har med skrivelse den 26 november 1959 framlagt förslag till avtal angående propedeutisk undervisning för medicine kandidater vid S:t Eriks sjukhus.

Över förslaget har yttranden avgivits av *statskontoret* samt av *kanslern för rikets universitet* efter hörande av *lärarkollegiet vid karolinska institutet*.

Förhandlingskommissionens förslag

Innan kommissionen ingått i förhandlingar med stadens representanter har den ansett sig böra undersöka möjligheterna att överflytta den vid S:t

Eriks sjukhus f. n. bedrivna undervisningen till karolinska sjukhuset. Det har därvid visat sig, att förutsättningar för en dylik överflyttning f. n. saknas främst med anledning av att thoraxklinikerna icke kunnat tagas i bruk i full utsträckning. Med hänsyn härtill och då de propedeutiska kurserna vid S:t Eriks sjukhus visat sig värdefulla ur undervisningssynpunkt och omfattade med stort intresse av läkarna vid sjukhuset, har kommissionen utgått från, att sagda undervisning i vart fall tills vidare bör kvarbliva vid sistnämnda sjukhus. Då det emellertid icke är uteslutet, att det inom några år kan finnas tillräckliga förutsättningar för ett förläggande av dessa kurser till karolinska sjukhuset och med hänsyn till den ovisshet, som råder ifråga om S:t Eriks sjukhus' framtid på längre sikt, har kommissionen och stadens delegerade vid sina förhandlingar syftat till att låta det nya avtalet i huvudsak endast innebära en kodifiering av nu tillämpade villkor. Dessa kan ur statens synpunkt sägas vara i ett avseende oförmånliga och i ett annat förmånliga. Stadens bidrag till amanuensernas avlöande — 1 200 kronor per år för envar jämte fri kost — är alltför ringa för att utgöra en därefter avpassad ersättning för deras deltagande i sjukvårdsarbetet. Staten betalar således den ojämförligt största andelen trots att — enligt vad kommissionen inhämtat — amanuenserna utför väsentliga sjukvårdsuppgifter. Å andra sidan har staten under alla de år upplåtelsen varat aldrig betalat lokalhyra eller deltagit i driftkostnaderna vid sjukvårdsavdelningarna trots att en stor del av undervisningen sker i form av demonstrationer och övningar vid sjuksängen. På grund härav har förhandlingsparterna enats om att i huvudsak bibehålla hittillsvarande villkor. I fråga om ersättningen för värme, belysning, städning m. m., som år 1958 uppgick till cirka 3 300 kronor och innevarande år kan beräknas öka med några hundratal kronor, har förhandlingsparterna varit överens om att fixera ett visst fast belopp för år, varigenom redovisningsförfarandet skulle förenklas. Med hänsyn till de fortgående prisstegringarna och med beaktande jämväl av att några underhållskostnader icke ingått i den för år 1958 erlagda ersättningen har detta belopp bestämts till 5 000 kronor. Slutligen har staten i samma utsträckning som hittills ansetts böra bekosta skrivhjälp för undervisningen samt viss undervisningsmateriel.

Då någon förlängning av giltighetstiden efter den 15 oktober 1958 av det tidigare avtalet icke skett, har det nya avtalet ansetts böra tillämpas retroaktivt fr. o. m. sagda dag. Främst för att undvika anslagsmässiga komplikationer har emellertid en särskild övergångsbestämmelse i fråga om ersättningen för värme, lokalunderhåll, belysning och städning ansetts erforderlig.

Det av kommissionen framlagda *förslaget till avtal* har följande lydelse.

Mellan svenska staten och Stockholms stad har — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och Stockholms stadsfullmäktiges godkännande — träffats följande avtal.

§ 1.

Staden medger, att vid den eller de kliniker å S:t Eriks sjukhus, varom överenskommelse kan träffas mellan karolinska institutets lärarkollegium och Stockholms stads sjukhusdirektion, må bedrivas propedeutisk undervisning för högst 35 medicine kandidater varje termin samt upplåter för nämnda undervisning erforderliga lokaler. Undervisning vid klinik sker under ledning av en överläkare eller biträdande överläkare vid kliniken. Undervisningen må varje termin omfatta en kurs i kliniska undersökningsmetoder och en översiktskurs i medicin, båda med det ungefärliga timantal, som förutsatts i proposition nr 212/1954 angående reformering av läkarutbildningen.

§ 2.

Överläkare eller biträdande överläkare skall uppbära särskild ersättning av staten för sitt arbete med undervisningen.

För undervisningen skall staten under avtalstiden anställa och avlöna två heltidstjänstgörande amanuenser, vilka även skola delta i sjukvården. Staden bidrager till amanuensernas avlöning med dels ett årligt arvode av 1 200 kronor för envar dels fri kost.

Staten anställer och avlönar skrivhjälp samt anskaffar utrustning för undervisningen.

§ 3.

För underhåll, uppvärmning, städning och belysning av de lokaler, som tagas i anspråk för undervisningen, erlägger staten till staden under avtalstiden en ersättning av 5 000 kronor för år.

§ 4.

Amanuenserna och de studerande äro skyldiga att rätta sig efter de för sjukhuset utfärdade ordningsföreskrifterna och av vederbörande sjukhusledning meddelade anvisningar. De studerande äga icke åtnjuta fri kost men få använda sjukhusets personalservering.

§ 5.

Staden för varje kalenderår tillkommande ersättning enligt detta avtal skall erläggas till sjukhuset före nästföljande januari månads utgång.

§ 6.

Detta avtal gäller från och med den 15 oktober 1958 till utgången av juni månad näst efter det ett år förflutit efter uppsägning från någondera sidan, dock att vad i § 3 sagts icke skall vinna tillämpning för tiden före den 1 januari 1960. Intill sistnämnda dag skall i stället hittillsvarande ersättningsgrunder tillämpas.

Yttranden

Kanslern för rikets universitet och lärarkollegiet vid karolinska institutet har lämnat avtalsförslaget utan erinran. Kanslern anser, att den ersättning, som enligt avtalsförslagets § 3 skall utgå till Stockholms stad, torde kunna bestridas från karolinska institutets materielanslag.

Statskontoret har för sin del icke funnit anledning till erinran mot att avtalsförslaget godkännes. Ämbetsverket har vid ärendets behandling beaktat, att planer föreligger att sedermera söka förlägga ifrågavarande undervisning till karolinska sjukhuset. En sådan förläggning torde f. n. icke vara realiserbar. Så snart möjligheter därtill yppar sig, torde dock enligt ämbetsverkets mening frågan om undervisningens anordnande ånyo böra upptagas till prövning. Mot bakgrunden härav synes angeläget, att den i avtalsförslaget angivna uppsägningstiden i vart fall icke förlänges.

Departementschefen

Det av förhandlingskommissionen framlagda avtalsförslaget innehåller i sak endast mindre ändringar i hittills gällande villkor för ianspråktagandet av S:t Eriks sjukhus för propedeutisk undervisning. Dessa villkor kan ur statens synpunkt anses godtagbara. I likhet med remissmyndigheterna har jag därför intet att erinra mot förslaget godkännande. Såsom kommissionen och statskontoret framhållit torde förutsättningar f. n. icke föreligga för ett förläggande av ifrågavarande undervisning till karolinska sjukhuset. Skulle förhållandena härvidlag ändras, torde dock frågan om undervisningens anordnande böra upptagas till omprövning. Det bör ankomma på av frågan närmast berörda myndigheter — karolinska institutets lärarkollegium och direktionen för karolinska sjukhuset — att ha sin uppmärksamhet riktad härpå. Det staden enligt avtalsförslaget § 3 tillkommande bidraget synes enligt vad kanslern föreslagit lämpligen böra bestridas från karolinska institutets materielanslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig i det föregående förordade grunder rörande statens bidrag till anordnande av propedeutisk undervisning för medicine kandidater vid S:t Eriks sjukhus i Stockholm.

Anslutande av Folke Bernadottehemmet i Uppsala för vård av barn med cerebral pares till Akademiska sjukhuset i Uppsala

Förslag

Direktionen för Akademiska sjukhuset i Uppsala hemställer i skrivelse den 28 december 1959, att Folke Bernadottehemmet i Uppsala för vård av barn med cerebral pares måtte anslutas till Akademiska sjukhuset.

Motiv

Akademiska sjukhusets barnklinik har sedan några år tillbaka bedrivit en klinisk och poliklinisk verksamhet för barn med cerebral pares. Denna

verksamhet har varit samordnad med ett av Uppsala stad anordnat daghem med skolundervisning för dylika barn. Nådda resultat har stimulerat till en fortsättning och intensifiering av verksamheten. Sålunda har planerats att anordna ett permanent vård- och utbildningscentrum för barn med cerebral pares med anknytning till Akademiska sjukhuset.

Planerna på anordnade av ett cp-hem i Uppsala tog fastare form vid förberedelserna för »Folke Bernadotteinsamlingen» 1958. I denna ingick ett sådant hem som ett av insamlingens syften. Uppsala läns landsting hade därvid beslutat att ställa sig som mottagare till ett fullt utrustat skol- och behandlingshem under förutsättning, att Kungl. Maj:t komme att medgiva att hemmet organisatoriskt och driftekoniskt anslöts till Akademiska sjukhuset. Landstinget har såsom gåva av Uppsala stad mottagit den tomt i Valsätra, vilken är avsedd för hemmet.

För frågans bearbetande har bildats en lokal planeringskommitté, vilken framlagt förslag till en dylik anläggning, kostnadsberäknad till 2 000 000 kronor. Detta belopp har dock senare under arbetets gång genom besparingsåtgärder kunnat reduceras med omkring 100 000 kronor. Anläggningen avses skola förläggas i ett kvarter beläget vid en planerad förlängning av Västerleden strax söder om Vårdsättravägen i stadsdelen Valsätra i Uppsala. Hemmet skall utgöra internat och externat för cp-barn i såväl förskole- som skolålder. Antalet platser har beräknats till 40, varav för internatet 20 platser med rum för 4 och 2 barn jämte ett par isoleringsrum samt för externatet likaledes 20 platser. Av externat- och internatplatserna beräknas cirka 30 stå till förfogande för Uppsala läns landsting, medan övriga platser kan disponeras för utomlänspatienter. Den korsformiga byggnaden skall bestå av tre flyglar i ett plan och en fjärde flygel i två våningar med källare. Byggnadsföretaget beräknas kunna igångsättas hösten 1960.

Folke Bernadottestiftelsen har för uppförandet av anläggningen anvisat 1 000 000 kronor. Stiftelsen har vidare beslutat att placera 500 000 kronor i anläggningen mot erläggande av ränta och amortering. Av insamlade medel står dessutom 75 000 kronor till förfogande. Härjämte torde anläggningsbidrag för skollokalerna kunna påräknas med omkring 100 000 kronor. Slutligen har högst 300 000 kronor garanterats av stiftelsen för utfyllande av byggnadskostnaderna, därest så skulle visa sig erforderligt. Ekonomiska förutsättningar föreligger sålunda för uppförande och utrustande av den projekterade anläggningen.

Landstingets mottagande av hemmet och därmed hela insamlingen har grundats på den förutsättningen, att hemmets sjukvårdande verksamhet inordnas under Akademiska sjukhuset. För en sådan anordning talar enligt direktionens mening angelägenheten av att sjukhusets resurser kan utnyttjas för behandlingen av de å hemmet intagna eller polikliniskt vårdade barnen. Vidare har barnkliniken med hänsyn till undervisningen mycket stort behov av en breddning av patientunderlaget. Detta gäller redan nu, men situationen

kommer att väsentligen skärpas 1961, då antalet tjänstgörande medicine kandidater vid kliniken utökas från 60 till 80 per år. Tillkomsten av en institution, sådan som den nu planerade, blir därvid av särskild betydelse. Den kan utnyttjas för undervisning och praktisk handledning på samma sätt som barnklinikens olika avdelningar vid sjukhuset. Därvid kommer de blivande läkarna i kontakt med problem, som ger dem icke endast vidgad sjukdomskunskap utan även en fördjupad syn på invaliditetens betydelse för individ, familj och samhälle. Även för andra yrkeskategorier — sjukgymnaster, lärare, talpedagoger — kan den planerade institutionen förväntas bli av stor vikt som utbildningscentrum. Anknytningen till Akademiska sjukhuset skapar slutligen goda förutsättningar för forskning. Endast genom intensifierad forskning kan man nå bättre kunskap om cp-sjukdomens orsaker och därmed så småningom komma fram till alltmer effektiva förebyggande åtgärder.

Verksamheten vid cp-hemmet kan uppdelas dels i en sjukvårdande del med sjukavdelning, öppen mottagning och behandlingsavdelning, dels i en för skolverksamheten avsedd del, innehållande lokaler för förskola och folkskola. Skolverksamheten vid anläggningen förutsättes komma att bedrivas av vederbörande kommunala myndigheter. Driften i övrigt skall handhas av Akademiska sjukhuset.

Fastigheten med byggnad och utrustning, vilken avses komma att överlämnas till Uppsala läns landsting såsom gåva, ställes av landstinget till förfogande för ovannämnda verksamhet. För undervisningslokalerna skall landstinget äga uppbära hyra av Uppsala stad. I fråga om övriga lokaler bör kostnaderna för underhåll, ränta och amortering fördelas i proportion till antalet vård dagar på Uppsala läns landsting och övriga landsting inom regionen, vilka utnyttjar anläggningen.

I fråga om driften förutsättes, att Uppsala stad står för kostnaderna för undervisningsverksamheten och äger uppbära utgående statsbidrag. Beträffande den sjukvårdande verksamheten avses Uppsala läns landsting skola deltaga i driftkostnaderna i enlighet med föreskrifterna i gällande avtal mellan staten och landstinget angående driften av Akademiska sjukhuset (se prop. 123/1951 och 161/1953). I den mån hemmet tages i anspråk för patienter från andra landsting inom Uppsalaregionen bör dessa landsting erlægga ersättning enligt de grunder, som kan komma att fastställas för patienter inom regionvårdsspecialiteterna.

Vid hemmet tjänstgörande läkare skall vara underställd barnklinikens chef samt på samma sätt som övriga vid sjukhuset anställda läkare handha undervisning för medicine studerande och ansvara för sjukvården beträffande såväl vid hemmet intagna patienter som — utan särskild ersättning — de barn, vilka ambulatoriskt kan utnyttja anläggningen. Med hänsyn till arbetsuppgifternas omfattning synes en befattning som konsultläkare närmast böra ifrågakomma, men då erfarenhet av dessa nya befattningar

saknas och frågan om anställningsvillkoren ännu är oklar anser sig direktionen tills vidare böra räkna med en befattning som biträdande överläkare.

Kostnaderna för fastighetens underhåll samt för förräntning och amortering av det lån, som erfordras för anläggningens färdigställande, avses skola bestridas genom en särskild platskostnadsavgift för den del av anläggningen, som användes för sjukvård och i form av hyra för skoldelen. Staten skall emellertid icke delta i kostnaderna för bestridandet av platskostnadsavgift. Kostnaderna i övrigt för hemmets drift kommer att uppdelas på dels skolverksamheten, dels den sjukvårdande verksamheten. Uppsala stad skall svara för de driftkostnader, som hänför sig till den förstnämnda verksamhetsgrenen. Verkställd beräkning av driftkostnaderna för sjukvårdsverksamheten utvisar, att de årliga nettodriftkostnaderna — exklusive fastighetskostnaderna — uppgår till cirka 310 000 kronor. Med tillämpning av bestämmelserna i gällande avtal angående driften av Akademiska sjukhuset kommer statens andel därav — inklusive läarkostnaderna — att utgöra cirka 50 000 kronor. Totalt torde driftkostnaderna och fastighetskostnaderna för hemmet i dess helhet kunna uppskattas till 457 000 kronor per år, varav å skolverksamheten faller cirka 112 000 kronor och å sjukvårdsverksamheten cirka 345 000 kronor.

Yttranden

Kanslern för rikets universitet åberopar yttrande av *medicinska fakulteten vid Uppsala universitet*. Fakulteten uttalar bl. a.

Det synes fakulteten uppenbart, att den föreslagna institutionen kan bli till väsentligt gagn för undervisningen och forskningen. Den breddning av patientunderlaget, som blir en följd av institutionens anknnytning till Akademiska sjukhuset, framstår som i det närmaste nödvändig när antalet deltagare i pediatrikkurserna ökar från 30 till 40 per kurs. De ökade möjligheter till forskning, som den nya institutionen kommer att ge, måste vidare hälsas med tillfredsställelse. Fakulteten vill varmt förorda, att den planerade anläggningen kommer till stånd med föreslagen anknnytning till Akademiska sjukhuset. Med hänsyn till utökningen fr. o. m. den 1 juli 1961 av antalet tjänstgörande medicine kandidater vid barnkliniken vill fakulteten understryka vikten av att projektet realiserar utan dröjsmål.

Statskontoret tillstyrker direktionens förslag men förutsätter, att statens andel i driftkostnaderna för sjukvårdsverksamheten i vart fall icke kommer att bli högre än vad som följer av gällande avtal mellan staten och Uppsala läns landsting angående driften av Akademiska sjukhuset.

Medicinalstyrelsen upplyser, att den delegation inom styrelsen, som jämte av Kungl. Maj:t särskilt tillkallade experter har att utreda frågan om vård och undervisning av barn och ungdom med cerebrel pares (1958 års cp-utredning), beretts tillfälle att taga del av ifrågavarande byggnadsprojekt. Utredningen har därvid meddelat, att den vid sina överväganden rörande

2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1960. 1 saml. Nr 71*

cp-organisationen inom landet räknat med, att en cp-anstalt av här skisserad typ skulle komma till stånd inom den s. k. Uppsalaregionen enligt regionvårdsutredningens betänkande om regionsjukvården (SOU 1958: 26) samt att enligt utredningens mening den föreslagna anstalten syntes i avseende å storleksordning vara lämplig för Uppsalaregionens behov. Medicinalstyrelsen, som delar utredningens sålunda uttalade mening, tillstyrker direktionens förslag.

Skolöverstyrelsen anser stort behov föreligga av särskild ordnad undervisning för de spastiska barn i skolåldern, som på grund av rörelsehinder saknar möjlighet att delta i skolundervisningen på hemorten, och finner det vara lämpligt, att vård och undervisning för barn med cerebral pares i berörda åldersgrupper decentraliseras. Överstyrelsen tillstyrker direktionens framställning. Under hand har överstyrelsen inhämtat, att undervisningen kommer att inlemmas i specialklassundervisningen i Uppsala stad, vilket överstyrelsen finner mycket lämpligt.

Uppsala läns landstings förvaltningsutskott och *Uppsala stadsfullmäktige* tillstyrker direktionens förslag.

Departementschefen

Tillkomsten av det planerade Folke Bernadottehemmet i Uppsala för vård av barn med cerebral pares måste med hänsyn till föreliggande stora behov av förbättrade vårdmöjligheter för cp-sjuka barn hälsas med största tillfredsställelse. Härtill kommer, att den föreslagna institutionen kan förväntas bli till väsentligt gagn för såväl undervisningen som forskningen. Med hänsyn härtill och då enligt vad jag under hand inhämtat 1958 års cp-utredning i sitt kommande betänkande om cp-vården i riket ämnar föreslå, att hemmet ifråga skall utgöra en för Uppsalaregionen avsedd cp-anstalt, anser jag starka skäl tala för att projektet realiseras utan dröjsmål. Mot den föreslagna utformningen och dispositionen av den blivande byggnaden har jag icke funnit anledning till erinran. Den uppdelning av verksamheten i en undervisningsavdelning och en sjukvårdsavdelning, som av direktionen föreslagits, synes mig ändamålsenlig. Skolöverstyrelsen och vederbörande kommunala huvudman — Uppsala stad — har tillstyrkt den föreslagna skolorganisationen. För egen del anser jag mig icke ha anledning att närmare pröva förslaget i denna del, enär skolverksamheten i ekonomiskt hänseende avses bli avskild från hemmet i övrigt. För den sjukvårdande verksamheten är det väsentligt med en nära anknytning till Akademiska sjukhuset och dess resurser i fråga om specialutbildad personal, apparatur, laboratorier m. m. Från undervisningsrepresentanternas sida har jämväl framhållits det stora behovet av en breddning av patientunderlaget vid den pediatrika kliniken i samband med utökningen fr. o. m. den 1 juli 1961 av antalet vid denna klinik tjänstgörande medicine kandidater. Ianspråkta-

gandet av Folke Bernadottehemmet för den medicinska undervisningen har ansetts utgöra en god lösning på detta problem. Häremot skulle måhända kunna invändas, att klientelet vid anstalten är allt för specialiserat för att tjäna som underlag för undervisningen i pediatrik för medicine licentiatexamen. Cerebral pares är emellertid av väsentlig betydelse vid studiet av uppkomsten och behandlingen av såväl det centrala nervsystemets sjukdomar som de rörelsehindrande sjukdomarna. Båda dessa sjukdomsgrupper intar en central ställning inom pediatriken. Såsom direktionen och fakulteten framhållit kommer dessutom de blivande läkarna genom kontakten med de cp-sjuka barnen och deras problem att bibringas ur socialmedicinsk synpunkt mycket värdefulla kunskaper och erfarenheter. För forskningen rörande cerebral pares är det givetvis oundgängligt att ha tillgång till hemmets patienter. På grund härav är jag i princip beredd att förorda ett anslutande av institutionen i fråga till Akademiska sjukhuset. Den omständigheten, att tomtmark och byggnader avses tillfalla Uppsala läns landsting med äganderätt kan enligt mitt förmenande icke utgöra något hinder för att hemmet organisatoriskt inordnas under sjukhuset. Hemmet bör därvid utgöra en del av barnkliniken och stå under klinikchefens ledning. Med ett ställningstagande till frågan om inrättandet av läkartjänster vid hemmet torde tills vidare böra anstå.

Enligt de av direktionen angivna riktlinjerna skulle staten, Uppsala läns landsting och de övriga landsting inom regionen, som kan komma att teckna platser vid hemmet, gemensamt svara för driftkostnaderna för den sjukvårdande verksamheten. Statens bidrag skulle därvid beräknas enligt i gällande avtal mellan staten och Uppsala läns landsting angående driften av Akademiska sjukhuset angivna grunder. Staten skulle dock icke delta i kostnaderna för fastighetsunderhåll eller för ränta och amortering å lån, som erfordras för fastighetens färdigställande (platskostnadsavgift).

Direktionen har på grundval av ett preliminärt förslag till personal- och omkostnadsstat för hemmet uppskattat statens andel i driftkostnaderna — inklusive läkarkostnaderna — till cirka 50 000 kronor per år. Jag anser de av direktionen föreslagna riktlinjerna för fördelningen av driftkostnaderna mellan berörda huvudmän vara ur statens synpunkt godtagbara och är därför beredd att tillstyrka desamma. Vid bifall till vad jag sålunda förordat torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att godkänna de avtal och meddela de bestämmelser, som erfordras för ett genomförande av direktionens förslag.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla, att Kungl. Maj:t genom beslut den 26 februari 1960 medgivit, att vid Eugeniahemmet må tills vidare till och med den 30 juni 1960 finnas inrättad en tjänst som biträdande föreståndarinna i högst lönegrad Ag 13. Därest riksdagen ej uttalar erinran häremot, torde tjänsten — vars inrättande avser att möjliggöra förbättrade vårdförhållanden vid hemmet — få bibehållas även under nästa budgetår.

I detta sammanhang vill jag jämväl för riksdagen anmäla viss fråga

om tolkningen av bestämmelserna om resor för vanföra m. m. Enligt kungörelsen om statsbidrag till resor för vanföra m. m. (SFS 516/1954) utgår bidrag till av skolbarn jämte eventuellt medföljande vårdare företagna resor mellan vanförestalternas skolhem och det egna hemmet vid skolterminernas början och slut. Samma bestämmelser gäller för Eugeniahemmets skolbarn. I proposition nr 135/1955 angående vanförestalterna och Eugeniahemmet m. m. (s. 77) uttalades, att staten, liksom när det gäller andra handikappade barn, utan behovsprövning borde helt svara för barnens resekostnader mellan skolan och det egna hemmet. Detta uttalande lämnades av riksdagen utan erinran.

Vid tidpunkten för propositionens framläggande hade blind- och dövskoleeleverna redan erhållit fria resor i samband med påskloven. Därjämte ersättes i vissa fall resor för ferievistelse å annan ort än hemorten samt vid överflyttning av elev från en skola till annan.

Enligt min mening bör uppenbarligen samma bestämmelser i fråga om rätt till fria resor gälla för de berörda kategorierna av vårdbehövande barn och även vanföra barn bör således äga rätt till fria resor bl. a. i samband med påskloven. Detta framgår icke av ordalydelsen i gällande bidragsbestämmelser. På min föredragning har därför Kungl. Maj:t genom beslut tidigare denna dag förordnat om erforderlig ändring av 2 § nämnda kungörelse. Enär viss tveksamhet uppkommit rörande tillämpningen av nyssnämnda departementschefsuttalande har jag velat anmäla frågan för riksdagen.

Sjuksköterskebristen föranleder mig att ta upp ytterligare en fråga, som berör anslaget till driftkostnader vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. Under år 1959 har även vid detta sjukhus vissa svårigheter framträtt att hålla samtliga sjukskötersketjänster besatta. Då vidare sjukhuset står mitt i en kraftig utbyggnad, som kommer att medföra en betydande ökning av sjuksköterskebehovet, har ledningen för Uppsala sjuksköterskehems sjuksköterskeskola undersökt möjligheterna att öka det årliga elevantalet med 40 elever från cirka 70 till 110. En sådan ökning, vilken även med hänsyn till den allmänna sjuksköterskebristen är synnerligen angelägen, torde kunna genomföras redan fr. o. m. år 1961 under förutsättning att erforderliga medel kan ställas till förfogande för uppförande av provisoriska undervisningslokaler m. m. för en kostnad av cirka 400 000 kronor samt för ökade driftkostnader och viss utrustningsanskaffning. Om riksdagen icke framställer någon erinran häremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att för bestridande av byggnadskostnaderna företaga erforderliga omdisponeringar inom ramen för de medel, som för nästa budgetår må komma att anvisas under investeringsanslaget till Utbyggnad av Akademiska sjukhuset i Uppsala, samt att medge, att merkostnaderna i övrigt får belasta förslagsanslaget till driftkostnader vid Akademiska sjukhuset ävensom i övrigt meddela erforderliga bestämmelser i ämnet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna av mig i det föregående förordade grunder för anslutande av Folke Bernadottehemmet i Uppsala för vård av barn med cerebral pares till Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Lån till kustsanatoriet Apelviken för anskaffande av viss utrustning för paraplegivård

Förslag

Medicinalstyrelsen föreslår i skrivelse den 20 februari 1960, att föreningen kustsanatoriet Apelviken beviljas bidrag med högst 100 000 kronor för anskaffande av utrustning till en provisorisk avdelning för paraplegivård vid sanatoriet.

Motiv

För en liten grupp svårt sjuka och invalida patienter, nämligen s. k. paraplegipatienter har vårdproblemet här i landet icke blivit tillfredsställande löst. Frågan har diskuterats ett flertal gånger under de senaste åren. Vid 1959 års riksdag väcktes inom första kammaren en motion (nr 146) om utredning angående en central för paraplegivård. I yttrande över motionen uppdrog medicinalstyrelsen vissa riktlinjer för paraplegivårdens ordnande i anslutning till regionsjukhus, länslasarett samt specialavdelningar för vård av patienter i det kroniska skedet. Styrelsen omnämnde vidare, att kustsanatoriet Apelviken sedan länge mottog paraplegiker, men att sanatoriets medicinska och personella resurser icke medgav att denna vård blev tillräckligt allsidig t. ex. vid komplikationer.

Styrelsen har ytterligare övervägt problemet och därvid funnit lämpligt, att speciella avdelningar för långtidsrehabilitering och eftervård av ifrågasvarande patientkategori inrättas förslagsvis i anslutning till regionsjukhus inom fyra regioner med ett sängantal av 30—40 vid vardera avdelningen. Då den planerade utbyggnaden av vårdresurserna för paraplegivården icke torde kunna förverkligas inom de närmaste åren, finner styrelsen det angeläget, att åtgärder skyndsamt vidtages för en provisorisk förbättring av vården av denna patientgrupp. Styrelsen har därför låtit undersöka möjligheterna att vid Apelvikens kustsanatorium taga i anspråk vissa outnyttjade lokaler för inrättande av en provisorisk avdelning för paraplegivård med 30 vårdplatser. För ändamålet erfordras viss engångsutrustning, vilken av kustsanatoriets överläkare beräknats kosta 117 605 kronor, varav ca 44 000 kronor för specialsängar av olika typer och madrasser, 20 000 kronor för

2 Hubbards Tank och 40 000 kronor för omändring av hiss. Styrelsen har efter granskning av utrustningsförslaget ansett anskaffningsbeloppet kunna reduceras till ca 94 000 kronor.

För driften av avdelningen förutsättes dels att vissa patienter under kortare tider kan överföras till Sahlgrenska sjukhuset, dels att neurologisk och urologisk expertis från Sahlgrenska sjukhuset kan anlitas som konsulter vid kustsanatoriet. Därjämte måste beaktas, att en avdelning av detta slag är särskilt personalkrävande. Frågan om inrättande av ifrågavarande avdelning har varit föremål för överläggningar vid sammanträde med styrelsens huvudmannaråd i närvaro av representanter för kustsanatoriet. Vid detta sammanträde uppnåddes enighet om att kustsanatoriets samtliga driftkostnader för avdelningen, inklusive ersättning till Göteborgs stad för patienternas vård under kortare perioder på Sahlgrenska sjukhuset, skulle ersättas av vederbörande huvudmän, vilket ansågs kunna ske inom ramen för redan nu gällande avtal rörande ersättning för vård av patienter vid kustsanatoriet. Spörsmålet om anlitan av medicinska experter från Sahlgrenska sjukhuset skulle göras till föremål för ytterligare överläggningar mellan representanter för medicinalstyrelsen, Göteborgs stad och kustsanatoriet.

Vad däremot angår bestridandet av kostnaderna för erforderlig engångsutrustning, finner styrelsen övervägande skäl tala för att staten lämnar bidrag för täckande av kostnaderna härför. Styrelsen, som i det föregående tillstyrkt ett belopp av 94 000 kronor, föreslår med hänsyn till att någon marginal för eventuella prisstegringar m. m. bör finnas, att föreningen kustsanatoriet Apelviken beviljas bidrag för utrustning av ifrågavarande provisoriska avdelning för paraplegivård med den enligt vederbörigen granskade räkenskaper funna verkliga kostnaden härför, dock högst 100 000 kronor.

Departementschefen

Årligen beräknas 80 à 100 personer drabbas av ryggmärgsskador, som medför förlamning av nedre delen av kroppen. Dessa skador uppkommer ofta till följd av olycksfall, flertalet av dem trafikolycksfall. Efter den akutvård, som kan meddelas dessa paraplegifall på vanliga lasarett, finnes för rehabiliteringen — som kräver lång tid — endast en avdelning med sex platser vid serafimerlasarettets neurologiska klinik och en avdelning med åtta vårdplatser för rehabilitering av neurologiska fall vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Möjligheterna att med nuvarande resurser återföra dessa patienter till ett så långt möjligt normalt liv är således mycket begränsade. Detta är så mycket mer otillfredsställande som det här ofta gäller patienter i sin bästa ålder och gjorda erfarenheter givit vid handen, att goda resultat kan uppnås genom en intensifierad vård.

I föreliggande framställning har medicinalstyrelsen skisserat en utbygg-

nad av vårdresurserna på detta område i anslutning till planerade region-sjukhus. Då emellertid denna utbyggnad endast kan förverkligas på längre sikt, är det med hänsyn till det trängande vårdbehovet enligt min mening angeläget att genom provisoriska åtgärder söka bereda patienter lidande av paraplegi vidgade möjligheter till långtidsrehabilitering. Den av medicinalstyrelsen nu föreslagna provisoriska avdelningen för paraplegivård vid Apelvikens kustsanatorium — vilket sedan länge har en allmän inriktning på rehabiliteringsfrågor — synes mig därför vara en utväg, som är väl värd att pröva.

Medicinalstyrelsen — som utgått från att driftkostnaderna för den provisoriska avdelningen skall bestridas av de kommunala sjukvårdshuvudmännen — har föreslagit, att staten skall svara för kostnaderna för erforderlig engångsutrustning för vården med ett till 100 000 kronor begränsat belopp. Detta förslag finner jag mig kunna biträda. Det statliga stödet bör utgå i form av ett stående ränte- och amorteringsfritt lån. Medel för ändamålet bör anvisas under fonden för låneunderstöd.

Oaktat numera patienter från Kronprinsessan Victorias kustsanatorium överflyttats till kustsanatoriet Apelviken är beläggningen vid sistnämnda sanatorium alltjämt otillfredsställande. Tillkomsten av nu föreslagna vårdavdelning innebär givetvis ett bättre utnyttjande av de vårdresurser, som kustsanatoriet kan erbjuda. Det synes angeläget att överväga i vad mån kustsanatoriet kan ytterligare utnyttjas för behandling av eftersatta vårdkategorier. Denna fråga liksom spörsmålet vilken roll kustsanatoriet kan fylla som komplement till rehabiliteringsverksamheten i en framtida regionvårdsorganisation bör närmare övervägas, och jag avser därför att inom kort upptaga dessa frågor till närmare prövning.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till kustsanatoriet Apelviken för anskaffande av viss utrustning för paraplegivård* för budgetåret 1960/61 under fonden för låneunderstöd, inrikesdepartementet, anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kronor.

Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m.

För detta ändamål är i gällande riksstat uppfört ett reservationsanslag av 4 820 000 kronor.

Förslag

1. *Direktionen för Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund* hemställer i skrivelser den 14 och 15 september 1959 om ett anslag av 197 845 kronor.

a) Anordnande av en experimentalkirurgisk avdelning	16 500
b) Anordnande av ambulansintag till kirurgiska kliniken	20 500
c) Utökning av thoraxkirurgiska avdelningens operationsavdelning	6 000
d) Ombyggnad av vissa sänghissar	80 000
e) Installation av evakueringsfläkt samt insättande av branddörr i bandageverkstaden	9 500
f) Anordnande av luftkonditioneringsanläggning inom neurokirurgiska klinikens nuvarande operationsavdelning	19 750
g) Anordnande av överläkarmottagning m. m. inom ortopediska kliniken	17 500
h) Ombyggnad av föreläsningssal inom ortopediska kliniken	6 175
i) Vidtagande av brandskyddande åtgärder inom vissa klinikbyggnader m. m.	8 500
k) Anordnande av skyddsräck å tak	13 420
	197 845

2. *Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott* hemställer i skrivelser den 6 oktober 1959 och den 20 februari 1960 om ett anslag av 2 250 000 kronor.

a) Uppförande av etapp II av centralblocket	2 000 000
b) Nybyggnad för centraltvätteriet	250 000
	2 250 000

Av handlingarna i ärendet framgår, att statsbidrag begäres med hälften av den i varje särskilt fall beräknade kostnaden samt att Malmöhus läns landsting för de olika ändamålen anvisat eller förutsättes skola anvisa enahanda belopp.

Motiv

1 a) Hittills har den experimentalkirurgiska avdelningen vid kirurgiska kliniken disponerat lokaler inom fysiologiska institutionen. Dessa lokaler måste emellertid nu användas för andra ändamål. Verksamheten har ej kunnat beredas plats vid någon av de övriga teoretiska medicinska institutionerna vid lasarettet. Under år 1959 har därför den experimentalkirurgiska avdelningen nödgats lägga ned sin verksamhet. Detta är till stor skada för den kirurgiska klinikens såväl sjukvårdande som vetenskapliga verksamhet.

1 b) Vid utrymning av nuvarande kontorslokaler och omändring av dessa till bl. a. föreläsningssal för kirurgiska kliniken är planerat, att den nuvarande polikliniska föreläsningssalen skall omändras till ambulansintag. Detta ambulansintag erbjuder dock påtagliga nackdelar. Genom att vid

klini­kens poliklinikavdelning anordna ett ambulansintag genom tillbyggnad åt väster av den byggnadskropp, som f. n. inrymmer de polikliniska operationssalarna, skulle en betydligt bättre och mer personalbesparande lösning av problemet kunna åstadkommas.

1 c) När den neurokirurgiska verksamheten avflyttat från södra lasarettssområdet, skall dess operationsavdelning ställas till den thoraxkirurgiska avdelningens disposition. På avdelningen finns två operationssalar. Till följd av otillräckliga biutrymmen, när det gäller förråds- och arbetsplats, kan icke båda operationssalarna begagnas samtidigt. Denna olägenhet kan emellertid undanröjas genom vidtagandet av vissa ändringar i de befintliga lokalerna. Kostnaderna härför har beräknats till 12 000 kronor.

1 d) Hissinspektören har påtalat, att en sänghiss inom lungkliniken samt en sänghiss mellan kirurgiska klini­kens poliklinik och röntgendiagnostiska avdelningen I är i största behov av snar ombyggnad. Kostnaderna härför har beräknats till sammanlagt 160 000 kronor.

1 e) Sprängämnesinspektionen har föreskrivit, att i bandageverkstadens s. k. doppningsrum skall installeras explosionssäker evakueringsfläkt samt uppsättas branddörr. Kostnaderna härför uppgår till 19 000 kronor.

1 f) Neurokirurgiska klini­kens nuvarande operationsavdelning måste utrustas med luftkonditioneringsanläggning, som gör det möjligt att reglera temperatur och luftfuktighet i de båda operationssalarna. De lufthygieniska förhållanden, som f. n. råder på operationsavdelningen, är undermåliga och innebär i synnerhet under den varma årstiden utomordentligt pressande arbetsförhållanden för personalen. Fullgod luftkonditionering är viktig även av rent medicinska skäl samt medför ett bättre utnyttjande av operationssalarna.

1 g) Sedan neurologiska kliniken överflyttats från ortopediska kliniken till A—B-blocken, bör en viss omdisponering företagas av befintliga lokaler inom kliniken, innebärande att till neurologiska klini­kens nuvarande lokaler förläggas överläkarmottagning, konferensrum och bibliotek, arbetsrum för läkare samt skrivexpedition. Till befintlig överläkarmottagning flyttas den biträdande lasarettsläkarens mottagning, varigenom vissa lokaler kan ställas till förfogande för de medicine kandidaterna. Kostnaderna för erforderliga ombyggnadsarbeten har beräknats till 35 000 kronor.

1 h) Ortopediska klini­kens föreläsningssal har icke undergått någon reparation sedan tillkomsten år 1929 och är därför i behov av en genomgripande renovering.

1 i) Vissa åtgärder till förebyggande och bekämpande av brand inom sjukvårdsinrättningarna måste vidtagas i enlighet med av brandmyndigheterna fattade beslut.

1 k) Enligt i gällande byggnadsstadga intagna bestämmelser föreligger skyldighet att vidtaga vissa åtgärder till skydd mot olycksfall vid arbete på byggnads yttertak. Med anledning härav har direktionen upprättat för-

slag till anordnande i viss utsträckning av skyddsanordningar å yttertaken till de av direktionen förvaltade byggnaderna för en kostnad av 26 840 kronor.

2 a) Etapp II av centralblocket (laboratorieflygeln med laboratorier för klinisk kemi, klinisk fysiologi och neurofysiologi, djurstallar och till laboratorieverksamheten hörande förråds- och arkivutrymmen, verkstadslokaler samt lokaler för forskningsändamål) har tidigare avsetts skola utföras i en byggnad, placerad omedelbart öster om blivande block D med en lokalyta av cirka 3 600 m². Kostnaderna härför uppskattades till 5 700 000 kronor. I skrivelser den 24 september och den 23 december 1958 framlade emellertid landstingets hälso- och sjukvårdsstyrelse ett förslag till centralblockets uppförande i en andra byggnadsetapp, som i väsentliga delar utgjorde ett helt nytt förslag i förhållande till det ursprungliga byggnadsprogrammet. Enligt det nya förslaget avsågs sålunda ifrågavarande byggnadsetapp skola omfatta två flyglar, den ena inrymmande centrallaboratorium för klinisk kemi jämte två våningsplan med forskningslaboratorier och den andra centrallaboratorium för klinisk fysiologi jämte likalades två våningsplan för forskningslaboratorier. Flyglarna avsågs skola sammanbindas av dels en byggnad med för centrallaboratorierna gemensamma lokaler för administration, bibliotek, undervisning m. m. samt instrumentverkstäder med expedition och förrådslokaler, dels ock en byggnad innehållande djurstallar och djurexperimentell avdelning. Programmet för etappen innebar en betydande ökning jämfört med vad som tidigare planerats. Den totala lokalytan för laboratorieblocket skulle sålunda uppgå till cirka 7 600 m² och totalkostnaderna beräknades till cirka 16 460 000 kronor. Byggnadsprojektet föreslogs uppdelat på två deletapper, varav den andra deletappen skulle omfatta laboratorieflygeln för klinisk fysiologi jämte två våningsplan med forskningslokaler medan den första deletappen skulle omfatta övriga lokaler. Den första deletappen var kostnadsberäknad till 10 740 000 kronor.

Vid sin anmälan i propositionen nr 95/1959 av föreliggande fråga fann föredragande departementschefen icke anledning till erinran mot förslaget att i samband med tillgodoseende av de kliniskt-kemiska och kliniskt-fysiologiska institutionernas lokalbehov jämväl bereda lokaler för klinisk forskning. Han ansåg sig emellertid icke beredd att taga ställning till programmet för dylika lokaler beträffande hela etappen II. Då emellertid de lokaler för forskningsavdelningar, som ingick i den första delen av etappen, under alla omständigheter skulle bli av mindre omfattning än vad ett komplett program borde omfatta, ansåg han sig kunna biträda förslaget till anordnande i en första deletapp av två våningsplan för forskning. Med ett ställningstagande till frågan om anordnande i en andra deletapp av ytterligare forskningslokaler borde tills vidare anstå. Mot förslaget i övrigt hade departementschefen icke funnit anledning till erinran. Vad departements-

chefen sålunda anförde vann riksdagens bifall. För påbörjande av etapp II av centralblocket har för innevarande budgetår av statsmedel anvisats 1 000 000 kronor.

Av olika anledningar främst föranledda av från medicinska fakulteten framförda önskemål, som icke varit möjliga för förvaltningsutskottet att förutse, har ritningarna för anläggningen måst omarbetas. Denna omarbetning, som tar sikte på mera ändamålsenlig lokaldisposition för undervisning och forskning, är emellertid ännu icke så i alla sina enskildheter avslutad, att utskottet anser sig nu kunna redovisa förslaget. Dock återstår icke mycket av överarbetningen, och det skulle därför vara synnerligen värdefullt för såväl forskning och undervisning som sjukvård, om prövningen av anslagsfrågan icke skulle behöva anstå till 1961 års riksdag. Förvaltningsutskottet förutsätter, att den definitiva utformningen av byggnadsföretaget icke kommer att överstiga det tidigare ingivna förslaget i vad avser såväl volym som kostnader.

Med hänsyn härtill hemställer förvaltningsutskottet, att riksdagen måtte dels bemyndiga Kungl. Maj:t att taga ställning till det förslag, som utskottet avser att så snart som möjligt framlägga, dels ock för budgetåret 1960/61 anvisa 2 000 000 kronor för fullföljande av första deletappen av etapp II av centralblocket.

2 b) Generalplanen för utbyggnad av lasarettet i Lund omfattar ett för landstinget centralt tvätteri med en beräknad kapacitet av 10 ton tvättgods per dag. Härav skulle på lasarettet med epidemisjukhuset belöpa 5 ton per dag. Med anledning härav har förhandlingar upptagits mellan landstinget och försvarets fabriksstyrelse om samarbete i fråga om tvättverksamheten. Dessa förhandlingar har nu slutförts och resulterat i mellan parterna träffade avtal om *dels* projektering och uppförande av centraltvättinrättning *dels* utarrendering av tvättinrättningen till fabriksstyrelsen. Enligt sagda avtal har styrelsen åtagit sig att för landstingets räkning projektera och uppföra tvätteriet i fråga samt av landstinget arrendera det samma, därvid styrelsen förbundit sig att bedriva tvätt- och reparations-tjänst för landstingets räkning intill tvätteriets hela kapacitet. Därest tvätteriets kapacitet så medgiver, skall styrelsen jämväl äga emottaga tvätt från andra kunder än landstinget. Landstinget förbinder sig å sin sida att anlita tvätteriet för utförande av i princip all tvätt från landstingets olika institutioner till en kvantitet av till att börja med cirka 10 ton tvättgods per dag. För upplåtelsen av tvätteriet skall styrelsen till landstinget betala en årlig arrendeavgift bestående av dels årlig ränta för i tvätterianläggningen av landstinget investerat, icke avskrivet kapital, dels ett belopp, så beräknat att det i byggnaden av landstinget investerade kapitalet avskrivs inom 30 år. Med av landstinget investerat kapital skall icke avses eventuella statsbidrag.

Den nya tvättinrättningen, som enligt beslut av landstinget skall place-

ras på lasarettets i Lund område (norra lasarettsområdet), är en av de byggnader, som avses i 1950 års avtal om markbyte mellan kronan och landstinget, innebärande att staten lämnar bidrag till kostnaderna för uppförande av de sjukhusbyggnader på norra lasarettsområdet, som ersätter byggnad å det till staten överlämnade södra lasarettsområdet. Enligt vad av förvaltningsutskottet och fabriksstyrelsen företagen utredning utvisar belöper $\frac{10}{14}$ av anläggningens kapacitet om 14 ton per dag på lasarettet i Lund. Med stöd av markavtalet finner utskottet på staten belöpa $\frac{5}{14}$ av byggnadskostnaden för anläggningen. Enligt av fabriksstyrelsen verkställd beräkning kan tvätten (inklusive utrustning och inventarier, till vilka tvättpersedlarna icke räknas) beräknas draga en kostnad av omkring 7 000 000 kronor. Därtill kommer dock kostnaderna för projekteringen samt vissa anläggningskostnader (avlopp m. m.), som icke kunnat beräknas innan pågående projektering av anläggningen avslutats.

Med hänsyn till att ritningar, beskrivning och definitiv kostnadsberäkning icke kan framläggas förrän projekteringen av byggnadsföretaget avslutats, anser sig utskottet böra begränsa sitt äskande om statlig medelsanvisning för budgetåret 1960/61 för ifrågavarande ändamål till att avse ett bidrag om 250 000 kronor. På grund av arbetets brådskande karaktär nödgas utskottet, så snart utredningen i ärendet fullföljts, medgiva, att arbetet ofördröjligen kommer till utförande. Utskottet förutsätter, att en sådan åtgärd icke skall förhindra vederbörlig prövning av frågan om fördelningen av kostnaderna för arbetet.

Yttranden

1. *Byggnadsstyrelsen* har icke något att erinra mot de äskade beloppen. Av ifrågavarande åtgärder har anordnandet av experimentalkirurgisk avdelning samt av ambulansintag till kirurgiska kliniken redan utförts. I fråga om föreslagen luftkonditioneringsanläggning inom neurokirurgiska klinikens nuvarande operationsavdelning å södra lasarettsområdet förutsätter styrelsen, att arbetena utföres efter en noga prövad teknisk lösning. Vad angår förslaget om ombyggnad av sänghissar har styrelsen trots den återhållsamhet, som bör iakttagas i fråga om investeringar i byggnader på det södra lasarettsområdet, icke velat motsätta sig, att föreslagna åtgärder kommer till utförande.

2 b) *Byggnadsstyrelsen* och *centrala sjukvårdsberedningen* har icke funnit anledning till erinran mot det framlagda förslaget till tvättfrågans lösning vid Lunds lasarett men understryker, att anläggningen bör planeras så, att utbyggnad är möjlig, om behov härav uppkommer från landstingets eller statens sida.

Försvarets fabriksstyrelse uttalar bl. a.

Genom de med landstinget träffade avtalen, enligt vilka styrelsen skall projektera och bygga tvätteriet och sedermera också — under förbehåll för

Kungl. Maj:ts godkännande — arrendera och driva detsamma, kan den överkapacitet, som kommer att finnas vid tvätteriet under de första 8—10 åren, utnyttjas för stalligt tvättgods. Tvätteriet kommer dessutom att projekteras så, att en utbyggnad är möjlig, varigenom förutsättningar för ett ökat framtida samarbete mellan staten och landstinget kommer att finnas. Frågan om tvätteriets kapacitet har prövats av landstinget och försvarets fabriksstyrelse gemensamt och enighet har uppnåtts om, att tvätteriet bör byggas för en kapacitet av 14 ton per dag om 9 timmar. Fabriksstyrelsen beräknar att kunna påbörja projekteringsarbetet redan under år 1959 och uppförandet av tvätteriet i slutet av år 1960 samt att medelförbrukningen inklusive projekteringskostnaden under budgetåret 1960/61 kommer att uppgå till omkring en miljon kronor. Då centraltvätteriet till väsentlig del kommer att arbeta för lasarettets i Lund räkning, tillstyrker styrelsen, att staten bidrager till anläggningskostnaderna vid tvätteriet i enlighet med de normer, som gäller beträffande lasarettets verksamhet i övrigt.

Departementschefen

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t har jag den 1 oktober 1959 tillkallat tre sakkunniga för att på statens vägnar upptaga förhandlingar med Malmöhus läns landsting angående en avtalsenlig reglering av statens bidrag till kostnaderna för bl. a. ny- och ombyggnads- samt ändrings- och förbättringsarbeten vid sådana kliniker, institutioner och övriga inrättningar vid länets sjukvårdsinrättningar i Lund, vilka nyttjas eller avses skola nyttjas för medicinsk undervisning och forskning. De av direktionen för ifrågavarande sjukvårdsinrättningar gjorda, i det föregående redovisade framställningarna avser just byggnadsarbeten av sådan art, att frågan om kostnadsfördelningen för desamma torde komma att upptagas till prövning vid de nu inledda förhandlingarna mellan parterna. Med ett ställningstagande till dessa framställningar bör därför enligt min uppfattning anstå till dess förhandlingarna slutförts och ett samlat förhandlingsresultat kan komma att föreligga. Jag är således icke beredd att för nästa budgetår förorda någon medelsanvisning för ifrågavarande ändamål.

I fråga om det blivande centralblocket vid lasarettet i Lund beslöt 1952 års riksdag, att staten skulle bidra med hälften av de framtida kostnaderna för centralblockets uppförande i enlighet med ritningar och kostnadsberäkningar, som efter godkännande av medicinalstyrelsen och centrala sjukvårdsberedningen komme att framdeles godkännas av riksdagen. Uppförandet av centralblocket sker i etapper. Etapp I har numera slutförts medan etapp II (laboratorieflygeln med laboratorier för klinisk kemi, klinisk fysiologi och neurofysiologi, djurstallar och till laboratorieverksamheten hörande förråds- och arkivutrymmen, verkstadslokaler samt lokaler för forskningsändamål) ännu icke påbörjats. Såsom av den tidigare lämnade redogörelsen framgår redovisades i propositionen nr 95/1959 ett av landstingets hälso- och sjukvårdsstyrelse framlagt förslag till utförande av sistnämnda etapp. Jag anförde därvid, att jag icke funnit anledning till

erinran mot förslaget att i samband med tillgodoseende av de kliniskt-kemiska och kliniskt-fysiologiska institutionernas lokalbehov jämväl inrätta lokaler för klinisk forskning. Jag var emellertid icke beredd att taga ställning till programmet för dylika lokaler för hela etappen II men biträdde förslaget till anordnande i en första deletapp av två våningsplan för forskning. Med ett ställningstagande till frågan om anordnande i en andra deletapp av ytterligare forskningslokaler borde tills vidare få anstå. Mot förslaget i övrigt fann jag icke anledning till erinran. Detta mitt förslag godkändes av riksdagen. För påbörjande av första deletappen av etapp II har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 1 000 000 kronor.

Enligt vad förvaltningsutskottet nu uppgivit har av olika anledningar, främst föranledda av från medicinska fakulteten framförda önskemål, ritningarna för den planerade anläggningen måst omarbetas. Denna omarbetning är ännu icke slutförd. Det programförslag, som förra året förelades riksdagen, hade utformats i nära samarbete med fakulteten och i ett i förenämnda proposition återgivet utlåtande över förslaget hade fakulteten till alla delar tillstyrkt detsamma. Jag finner det därför anmärkningsvärt, att fakulteten, sedan riksdagen för sin del tagit ställning till förslaget, ansett sig böra påyrka så omfattande ändringar däri, att programmet måste omarbetas. För framtiden anser jag mig kunna räkna med, att de byggnadsförslag, som underställes Kungl. Maj:t och riksdagen för godkännande, skall vara så genomtänkta, att större revideringar och kompletteringar, vilka frånsatt andra olägenheter även föranleder besvärliga komplikationer av budgetmässig natur, icke skall behöva ifrågakomma. I annat fall försvåras eller rent av omöjliggöres den ekonomiska planering, som i synnerhet i rådande finansiella läge framstår som ett oavvisligt krav.

Med hänsyn till det trängande behovet för såväl sjukvård som undervisning och forskning av de laboratorier och övriga lokaler, som omfattas av etapp II, är det ytterst angeläget, att påbörjandet av den första deletappen icke uppskjutes längre än vad som i det uppkomna läget framstår som oundgängligen nödvändigt. Jag anser mig därför böra föreslå, att Kungl. Maj:t bemyndigas att — så snart det reviderade programmet färdigställt och granskats av vederbörande myndigheter — godkänna detsamma. Jag utgår härvid från, att det nya programmet beträffande såväl volym som kostnader kommer att i allt väsentligt överensstämma med det tidigare framlagda, av riksdagen godkända förslaget. Under förutsättning av riksdagens bifall härtill torde hittills för påbörjande av den första deletappen av etapp II under förevarande anslag anvisade medel — 1 000 000 kronor — få tagas i anspråk för utförande av det projekt, som må komma att av Kungl. Maj:t godkännas, varjämte i överensstämmelse med vad förvaltningsutskottet föreslagit ytterligare 2 000 000 kronor bör ställas till landstingets förfogande för ändamålet. Därest riksdagen finner gott meddela Kungl. Maj:t ifrågavarande bemyndigande, förordar jag alltså, att för fullföljande av etapp II av centralblocket för nästa budgetår anvisas 2 000 000 kronor.

Enligt mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Malmöhus läns landsting, å andra sidan, träffad överenskommelse om dispositionen av viss tomtmark i Lunds stad m. m. skall staten bidra med hälften av kostnaderna för sådana nya sjukhusbyggnader, som kommer att uppföras på norra lasarettområdet, i den mån dessa ersätter byggnader på södra lasarettområdet. Nuvarande centraltvättanläggning vid lasarettet är belägen på södra lasarettområdet och skall ersättas av den planerade nybyggnaden för centraltvätteriet, som kommer att förläggas å det norra lasarettområdet. Under förutsättning att resultatet av pågående förhandlingar om en avtalsenlig reglering av statens bidrag till sjukvårdsinrättningarna i Lund icke ger anledning till annat, har staten till följd härav att bidra med halva kostnaden för den del av ifrågavarande byggnadsföretag, som kan anses motsvara lasarettets behov. Enligt vad fabriksstyrelsen uppgett skall byggnaden dimensioneras för en kapacitet av cirka 14 ton tvättgodis per dag, varav cirka 10 ton beräknas falla på lasarettet. Projektet har preliminärt kostnadsberäknats till omkring 7 000 000 kronor, vartill kommer vissa kostnader för projektering m. m. Enligt mellan fabriksstyrelsen och landstinget träffade avtal har styrelsen åtagit sig att projektera och utföra samt — under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande — arrendera och driva anläggningen i fråga. Arrendeavtalet har på föredragning av chefen för försvarsdepartementet anmälts för riksdagen i proposition nr 108 den 4 mars 1960. Projekteringen av den föreslagna nybyggnaden har ännu icke avslutats. Förutsättningar för ett ställningstagande till byggnadsföretagets utformning och för en närmare bedömning av frågan om fördelningen mellan staten och landstinget av anläggningskostnaderna saknas således f. n. Förvaltningsutskottet har för nästa budgetår hemställt om ett statligt bidrag av 250 000 kronor till projekteringen och påbörjandet av ifrågavarande anläggning. Enär detta belopp under alla förhållanden torde komma att rymmas inom den totala statliga kostnadsandelen och med hänsyn till angelägenheten av att projektet kommer till utförande utan dröjsmål, anser jag mig böra biträda utskottets äskande härvidlag. Jag tillstyrker alltså, att 250 000 kronor anvisas för nästa budgetår för ifrågavarande ändamål. Jag avser sedermera att i lämpligt sammanhang underställa riksdagen det definitiva byggnadsprogrammet och i samband därmed framlägga förslag i kostnadsfördelningsfrågan.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle statsbidraget för nästa budgetår uppgå till (2 000 000 + 250 000) 2 250 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m.* för budgetåret 1960/61 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 250 000 kronor.

Bidrag till vissa Göteborgs stad tillhöriga sjukhus

Inledning

I riksstaten för innevarande budgetår har under elfte huvudtiteln upp-tagits dels ett förslagsanslag till Bidrag till Göteborgs stad till driften av för undervisningsändamål upplåtna sjukhus å 5 000 000 kronor, dels ock ett reservationsanslag till Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg m. m. å 3 800 000 kronor. I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan förorddat, att medel för de ändamål, som tillgodoses genom anlåtande av förenämnda båda anslag, fr. o. m. budget-året 1960/61 anvisas under ett gemensamt förslagsanslag med benämningen Bidrag till vissa Göteborgs stad tillhöriga sjukhus samt, i avbidan på sär-skild proposition i ämnet, för nämnda budgetår beräknat medelsbehovet under anslaget till 11 700 000 kronor.

I proposition nr 69 har Kungl. Maj:t tidigare denna dag på föredrag-ning av chefen för ecklesiastikdepartementet för godkännande under-ställt riksdagen vissa mellan 1958 års statliga förhandlingskommission i Göteborg, å svenska statens vägnar, och Göteborgs stads förhandlingsdele-gerade, å stadens vägnar, träffade överenskommelser berörande Göteborgs universitet. Bland dessa överenskommelser ingår dels avtal angående fort-satt upplåtelse av Göteborgs stads sjukhus för medicinsk undervisning och forskning, dels överenskommelse om tillämpningen i vissa delar av 1948 års avtal angående anordnande av en medicinsk högskola i Göteborg, m. m.

Förstnämnda avtal, som ersätter 1948 års avtal (se prop. nr 221/1948) och ett av Kungl. Maj:t den 28 maj 1959 godkänt interimistiskt avtal angående den medicinska undervisningen i Göteborg under tiden den 30 juni 1959 —den 30 juni 1960 (se 1959 års statsverksproposition, XI ht, p. 72), före-slås träda i kraft den 1 juli 1960. Beträffande avtalens närmare innehåll hänvisas till förenämnda proposition nr 69/1960.

Förslag

I. *Det större akademiska konsistoriet vid Göteborgs universitet* hemställer i skrivelse den 16 oktober 1959 om anvisande av ett drift- och utrustnings-bidrag å 6 800 000 kronor.

II. *Det större akademiska konsistoriet vid Göteborgs universitet* hemställer i skrivelser den 24 mars och den 27 oktober 1959 om anvisande av 3 132 000 kronor för i nedanstående sammanställning angivna ändamål.

a) Uppförande av mikrobiologiska institutioner	1 925 000
b) Tillbyggnad av psykiatriska kliniken	812 000
c) Tillbyggnad av pediatrika kliniken m. m.	50 500
d) Anordnande av förrådslokaler för Sahlgrenska sjukhuset m. m.	344 500

Summa kronor **3 132 000**

III. *Det större akademiska konsistoriet vid Göteborgs universitet* hemställer i skrivelser den 27 oktober 1959 och den 20 februari 1960 om godkännande av a) förslag till utbyggnad av Konung Gustaf V:s jubileumsklinik i Göteborg, b) förslag till tillbyggnad av kvinnokliniken I vid Sahlgrenska sjukhuset.

Motiv

I.

Göteborgs stads sjukvårdsstyrelse har till konsistoriet lämnat uppgifter till ledning för beräkningen av dels det statliga driftbidraget till undervisningssjukhusen i Göteborg för kalenderåret 1960 dels statens bidrag till anskaffning av viss utrustning för sagda sjukhus. De av sjukvårdsstyrelsen gjorda beräkningarna för första halvåret 1960 grundar sig på gällande interimistiska avtal jämfört med 1948 års avtal, medan det av förhandlingskommissionen framlagda förslaget till avtal angående fortsatt upplåtelse av Göteborgs stads sjukhus för medicinsk undervisning och forskning legat till grund för beräkningarna avseende andra halvåret 1960. Sjukvårdsstyrelsens beräkningar framgår av följande sammanställning.

Sahlgrenska sjukhuset

Klinik	Antal vårdplatser	Beläggnings- procent	Antal vård dagar
medicinska kliniken I	196	92	66 000
» » II	206	92	69 400
» » III	128	92	43 100
kirurgiska kliniken I	223	93	75 900
» » II	218	93	74 200
extremitetkirurgiska kliniken	138	91	46 000
plastikkirurgiska kliniken	52	92	17 500
neurokirurgiska kliniken	39	96	13 700
neurologiska kliniken	69	90	22 700
hudkliniken ¹	100	96	23 500
psykiatriska kliniken	88	98	31 600
ögonkliniken	49	78	14 000
öronkliniken	68	78	19 400
kvinnokliniken I	267	85	83 000
allergologiska kliniken ²	44	93	7 500
jubileumskliniken ²	118	90	19 500
			627 000

Medeldagkostnaden år 1960 för samtliga rikets undervisningssjukhus kommer att uppgå till 91 kronor inklusive kostnaderna för personalens pensionering. Nämda kostnad utgör maximigräns för beräkning av driftbidraget enligt det interimistiska avtalet, alltså för tiden till den 1 juli 1960. Enligt det nya avtalet skall ifrågavarande maximigräns bestämmas till medeldagkostnaden för undervisningssjukhusen ökad med 10 procent. För

¹ Från 1 maj 1960 (ung.)

² Avser tiden 1 juli—31 december 1960.

andra halvåret 1960 skall därför maximigränsen höjas till $\left(91 + \left[\frac{10 \times 91}{100}\right]\right)$ 100 kronor. Enär vårddagkostnaderna vid Sahlgrenska sjukhuset 1960 beräknas ligga högre, torde det tioprocentiga statsbidraget böra beräknas efter en dagkostnad av 91 kronor för tiden den 1 januari—den 30 juni och av 100 kronor för tiden den 1 juli—den 31 december 1960.

Bidraget till Sahlgrenska sjukhusets kliniker beräknas sålunda för första halvåret 1960 till 10 procent av $(300\ 000 \times 91)$ 27 300 000 eller 2 730 000 kronor och för andra halvåret 1960 till 10 procent av $(327\ 000 \times 100)$ 32 700 000 eller 3 270 000 kronor. För hela året utgör således driftbidraget 6 000 000 kronor.

Holtermanska sjukhuset. Verksamheten beräknas bli överflyttad till den nybyggnad, som är under uppförande, omkring den 1 maj 1960. För de fyra första månaderna av året uppskattas antalet vårddagar till 10 500 och dagkostnaden till 55 kronor. Bidraget beräknas därför till 10 procent av $(10\ 500 \times 55)$ 577 500 eller 57 750 kronor.

Barnsjukhuset. Antalet vårddagar år 1960 vid undervisningsklinikerna uppskattas till sammanlagt 34 000. Dagkostnaden beräknas bli minst lika hög som för Sahlgrenska sjukhuset, och även här har sålunda räknats med en dagkostnad under första halvåret av 91 kronor och under andra halvåret av 100 kronor. Det statliga bidraget har med dessa utgångspunkter beräknats till för första halvåret 10 procent av $(14\ 700 \times 91)$ 1 337 700 eller 133 770 kronor och för andra halvåret 10 procent av $(19\ 300 \times 100)$ 1 930 000 eller 193 000 kronor. För hela året utgör således driftbidraget 326 770 kronor.

Renströmska sjukhuset och epidemisjukhuset. Driftbidrag för andra halvåret 1960 beräknas till 10 procent av $(30\ 500 \times 52)$ 1 586 000 eller 158 600 kronor för Renströmska sjukhuset och 10 procent av $(12\ 500 \times 100)$ 1 250 000 eller 125 000 kronor för epidemisjukhuset, vilket tillhopa utgör 283 600 kronor.

Anskaffning av viss utrustning till Göteborgs stads undervisningssjukhus. Enligt det nya avtalet skall staten till staden erlagga ett bidrag med 25 procent av kostnaderna för sådan instrumentutrustning och annan utrustning, som anskaffas till för undervisning och forskning upplåtna kliniker, avdelningar m. m. och ej avser ersättande av kasserad utrustning. Sjukvårdsstyrelsen har beräknat utgifterna för anskaffning av utrustning av här avsett slag (diverse möbler, instrument, apparater m. m.) för kalenderåret 1960 till 476 000 kronor, varav 367 000 kronor avser Sahlgrenska sjukhuset, 48 000 kronor barnsjukhuset, 53 000 kronor Renströmska sjukhuset och 8 000 kronor epidemisjukhuset.

Av utgifterna beräknas hälften belöpa på första och återstående hälften på andra halvåret. Statsbidraget skulle därvid uppgå till 25 procent av $\left(\frac{476\ 000}{2}\right)$ 238 000 eller 59 500 kronor.

Ifrågavarande drift- och utrustningsbidrag för kalenderåret 1960 skulle således totalt uppgå till $(6\ 000\ 000 + 57\ 750 + 326\ 770 + 283\ 600 + 59\ 500)$ 6 727 620 eller avrundat 6 800 000 kronor.

II.

a) Kostnaderna för uppförande av de mikrobiologiska institutionerna beräknas till 19 000 000 kronor, varav 750 000 kronor avser kostnaden för an-

ordnande av lokaler för ett odontologiskt-bakteriologiskt laboratorium m. m. Sistnämnda kostnad skall enligt beslut av 1957 års riksdag i sin helhet bestridas av statsverket, medan den på staten belöpande andelen av de övriga byggnadskostnaderna enligt därom träffad överenskommelse utgör hälften

eller $\left(\frac{19\,000\,000-750\,000}{2}\right)$ 9 125 000 kronor. För byggnadsföretaget har av

statsmedel hittills anvisats tillhopa 7 950 000 kronor. Den resterande delen av statens bidrag utgör alltså $[750\,000 + (9\,125\,000 - 7\,950\,000)]$ 1 925 000 kronor. Med hänsyn till att inflyttning beräknas kunna ske omkring den 1 oktober 1960, bör detta belopp i sin helhet anvisas för budgetåret 1960/61.

b) Den psykiatriska kliniken vid Sahlgrenska sjukhuset omfattar f. n. fyra vårdavdelningar med sammanlagt 88 vårdplatser. Undervisningslokalerna består av ett såsom samlingsrum tidigare använt utrymme om 35 m² jämte två mindre rum — tidigare bostadsrum för sköterskor — vilka nu används såsom kapprum m. m. för medicine kandidater. Redan för undervisningen enligt den äldre studieordningen och med nuvarande studentantal är dessa lokaler otillräckliga. Anordningen är ett provisorium, som måst vidtagas för att undervisning i avvaktan på en lösning av lokalfrågan över huvud skall kunna bedrivas. Utvidgningen av psykiatriundervisningen och ökningen av antalet kliniska utbildningsplatser i Göteborg gör det nödvändigt, att frågan om anskaffande av lokaler för undervisning och forskning i ämnet snarast möjligt löses. Undervisningen kräver även ökad tillgång på psykiatriskt kliniskt material och ökade poliklinikutrymmen. Det är emellertid icke enbart ett undervisningskrav, att den psykiatriska vårdformen får ökade resurser. Vårdplatserna är sålunda med hänsyn till behovet av vårdresurser otillräckliga.

I föregående års petita framlade konsistoriet ett av sjukvårdsstyrelsen i Göteborg, efter samråd med medicinska fakulteten, upprättat förslag till en tillbyggnad av den psykiatriska kliniken. Kostnaderna för denna tillbyggnad, vilken skulle omfatta en volym av cirka 13 800 m³, hade uppskattats till 3 450 000 kronor. Konsistoriet föreslog för budgetåret 1959/60 ett anslag av 300 000 kronor såsom bidrag till byggnadskostnaderna. Under budgetbehandlingen blev emellertid upplyst, att staden åtminstone icke före den 1 juli 1960 ämnade låta påbörja uppförandet av den planerade tillbyggnaden. Frågan om statsbidrag för ändamålet för budgetåret 1959/60 fick därför falla.

Förslag har nu väckts om att uppföra en tillbyggnad till den psykiatriska kliniken av mindre dimensioner än den tidigare planerade tillbyggnaden. Denna tillbyggnad innehåller källarvåning, tre våningar och vindsvåning. Byggnadsvolymen omfattar cirka 7 000 m³ och byggnadskostnaderna är beräknade till omkring 1 960 000 kronor. Bottenvåningen utgör en särskild intagnings- och isoleringsavdelning med nio platser, vilken avdelning ansetts nödvändig både ur undervisnings- och sjukvårdssynpunkt, enär möjlighet bör skapas att på kliniken vårda vissa akuta fall, som eljest måste överföras till mentalsjukhuset och därigenom undandragas undervisningen. Våningen en trappa upp innehåller en vårdavdelning med 17 platser medan våningen två trappor upp och vindsvåningen, som skall ha samma takhöjd som övriga våningsplan och förses med hissförbindelse samt rörstammar, huvudledningar m. m., består av undervisnings- och forskningslokaler.

Ursprungligen var vindsvåningen tänkt som ett reservutrymme. Av ekonomiska skäl har detta utrymme emellertid icke ansetts böra stå outnytt-

jat och då staden samtidigt har stort behov av ytterligare lasarettopsykiatriska vårdplatser, vilket behov icke f. n. kan tillgodoses på annat sätt, har reservutrymmet tagits i anspråk för en vårdavdelning med 17 platser, varvid dock den ovan angivna våningsindelningen befunnits lämpligare. När en ny psykiatrisk klinik i en framtid står färdig, kan ifrågavarande vårdavdelning nedläggas och lokalerna utan större ändringskostnader användas för undervisnings- och forskningsändamål. Ämnesföreträdaren har förklarat sig kunna biträda angivna lösning av byggnadsfrågan men har understrukit vikten av att reserven framdeles står till universitetets förfogande.

Lokalbehovet för psykiatrisk undervisning och forskning får enligt det nya förslaget anses vara väl tillgodosett och förslaget innebär en god lösning av den psykiatriska kliniken lokalfråga. Konsistoriet understryker starkt angelägenheten av att tillbyggnaden snarast kommer till stånd.

Enligt vad konsistoriet inhämtat har 1958 års statliga förhandlingskommission med förhandlingsdelegerade för Göteborgs stad uppgjort ett förslag till överenskommelse om fördelningen mellan staten och staden av kostnaderna för uppförandet av den planerade tillbyggnaden. Byggnadskostnaderna skulle enligt detta förslag fördelas på så sätt, att staten svarade för 2 967 m³ av byggnadsvolymen, motsvarande en kostnad av cirka 812 000 kronor. Byggnaden beräknas kunna färdigställas på en tid av omkring ett år. Om arbetena, såsom planeras, igångsättes sommaren 1960 bör desamma sålunda kunna avslutas under loppet av budgetåret 1960/61.

På grund av vad nu anförts bör för budgetåret 1960/61 ett belopp av 812 000 kronor anvisas såsom bidrag till kostnaderna för ifrågavarande tillbyggnad.

c) Genom beslut den 28 maj 1959 godkände Kungl. Maj:t en överenskommelse med Göteborgs stad om fördelningen av kostnaderna för uppförande av en tillbyggnad till Göteborgs barnsjukhus (pediatriska kliniken). Tillbyggnaden skulle omfatta en våning i bottenplan med två arbetsrum för kliniska amanuenser, ett omklädningsrum för studenter, två forskningslaboratorier, förrådsrum och verkstad samt en våning en trappa upp med en föreläsningssal för 50 åhörare, ett förberedelserum för patientdemonstrationer, ett arbetsrum för klinisk lärare och kansli, allt med en total volym av 1 044 m³. Enligt överenskommelsen skulle staden slutligt svara för kostnaderna för verkstaden och $\frac{1}{3}$ av amanuensrummen medan staten skulle svara för kostnaderna för samtliga övriga lokaler, vilka uteslutande var avsedda för undervisnings- och forskningsändamål. Tillbyggnaden kostnadsberäknades till 273 000 kronor, varav statens andel utgjorde 256 000 kronor. Sistnämnda belopp har anvisats för budgetåret 1959/60.

Tillbyggnaden bör av praktiskt-ekonomiska skäl utföras i samband med en beslutad om- och tillbyggnad av barnsjukhusets vårdavdelningar. Första etappen av sistnämnda arbeten har slutförts, och andra etappen, som bör koordineras med tillbyggnaden av forsknings- och undervisningsavdelningen, skall påbörjas inom kort.

Tillbyggnaden är avsedd att uppföras mellan barnsjukhusets paviljong 1 och administrationsbyggnaden. Såsom framgår av överenskommelsen skulle i bottenvåningen inrymmas bl. a. två forskningslaboratorier och ett omklädningsrum för studenter. Sistnämnda rum skulle disponeras av de kvinnliga studenterna, medan de manliga skulle utnyttja omklädningsrummen i en år 1953 utförd tillbyggnad till paviljong 2. I denna finns även ett dagrum för studenterna.

Ämnesrepresentanten för pediatrik — vilken tillträtt sitt ämbete efter det att den ursprungliga planen till tillbyggnad uppgjordes — har nu framfört förslag till vissa mindre ändringar i fråga om lokaldispositionen. Enligt detta förslag bör dagrum och samtliga omklädningsrum för studenterna förläggas i den nya tillbyggnaden. Forskningslaboratorierna, som enligt det tidigare förslaget skulle inrymmas i samma byggnad, bör enligt ämnesrepresentantens mening i stället inrymmas i paviljong 2, varigenom nära anslutning ernås till sjukhusets kliniska laboratorium. De utrymmen som friställs i tillbyggnaden till paviljong 2 genom att omklädningsrum och dagrum för studenterna anordnas i den nya tillbyggnaden, kan emellertid av byggnadstekniska skäl icke för rimliga kostnader omändras till laboratorietrymmen. Mitt emot dag- och omklädningsrummen i 1953 års tillbyggnad till paviljong 2 på andra sidan korridoren har sjukhuset emellertid sin föreläsningssal, som blir ledig, när den nya undervisningsbyggnaden kommer till stånd. Intill föreläsningssalen ligger sjukhusets mjölkkök med diskrum. Mjölkköket skall nu flyttas till lokaler i anslutning till en spädbarns-avdelning. Nuvarande lokal för mjölkkök med diskrum blir därför ledig för annat bruk. Det har då framstått som lämpligt att byte sker, så att forskningslaboratorier anordnas i gamla föreläsningssalen och mjölkkökets diskrum. Där skulle bl. a. inredas ett kylrum för forskningslaboratoriet. Sjukhuset skulle därvid få disponera nuvarande dagrum och omklädningsrum för kandidater och där anordna expeditioner och provtagningsrum för sitt kliniska laboratorium, vilka lokaler eljest skulle inredas i gamla föreläsningssalen eller mjölkköket. De lokaler, som beröres av detta ändringsförslag, är av ungefär samma storleksordning. Ett byte bör därför kunna ske utan ersättningar för större eller mindre ytor, men det uppkommer dock merkostnader av den anledningen, att de befintliga lokalerna i paviljong 2, som nu skulle användas till laboratorieändamål, kräver vissa ändringar och installationer. Kostnaden härför kompenseras endast delvis av att det blir billigare att i nybygget mellan administrationsbyggnaden och paviljong 1 anordna dagrum och omklädningsrum i stället för forskningslaboratorier.

Den merkostnad som uppkommer, om de sålunda föreslagna omdispositionerna genomföres, har beräknats till cirka 42 500 kronor, varav cirka 40 000 kronor bör bestridas av staten.

Enligt konsistoriets mening medför ändringsförslaget en väsentlig förbättring av lokaldispositionen för pediatrik undervisning och forskning.

Ytterligare en kostnad för ifrågavarande byggnadsföretag, vilken icke har samband med ändringsförslaget, tillkommer emellertid. Vid genomgång av den ursprungliga kostnadskalkylen har nämligen konstaterats, att viss nödvändig fast inredning i laboratorierna (skåp, hurtsar m. m.) ej medtagits i beräkningarna. Vid en förnyad kalkyl har framkommit, att ytterligare ett belopp av 10 500 kronor erfordras härför.

På grund av nu anförda omständigheter har konsistoriet funnit starka skäl föreligga för beviljande av ett ytterligare anslag av 50 500 kronor såsom statligt bidrag till uppförandet av den ifrågavarande tillbyggnaden till barnsjukhuset och för genomförande av vissa ombyggnadsarbeten i sjukhusets paviljong 2.

d) Enligt det av förhandlingskommissionen framlagda förslaget till avtal angående fortsatt upplåtelse av Göteborgs stads sjukhus för medicinsk undervisning och forskning skall staten för byggnad eller byggnadsdel, som efter den 30 juni 1960 tillkommer vid Sahlgrenska sjukhuset och som tages i anspråk för klinisk undervisning och forskning, erlägga byggnadsbidrag med

25 procent av de verkliga totalkostnaderna för anläggningens färdigställande. Sådant bidrag skall utgå jämväl för ombyggnads-, ändrings- och förbättringsarbeten på byggnad eller byggnadsdel, vilken användes för undervisnings- eller forskningsändamål. Sagda byggnadsbidrag skall även utgå för gemensam anläggning, som betjänar förutom annan institution klinik, avdelning m. m. vid Sahlgrenska sjukhuset, där undervisning och forskning bedrivs, men beräknas endast på den del av kostnaderna, som med hänsyn till utnyttjandegraden kan anses skäligen belöpa på kliniken etc. Staten skall tillhandahålla omförmälda bidrag i ungefärlig proportion till stadens egna utlägg.

Göteborgs stads sjukvårdsstyrelse har till universitetet framfört anspråk på statsbidrag för budgetåret 1960/61 till vissa byggnadsarbeten i enlighet med de i avtalsförslaget angivna grunderna. Ifrågakvarande arbeten framgår av följande sammanställning.

Arbete	Beräknad kostnad
<i>Sahlgrenska sjukhuset</i>	
1. Anordnande av förrådslokaler	1 306 000
2. Spänningsomläggning inom ögon- och öronklinikerna	23 000
3. Iordningställande av parkeringsplatser inom sjukhusområdet, avsedda för sjukhusets läkare m. fl.	35 000
4. Iordningställande av lokaler för medicinsk-historiskt museum	45 000
<i>Barnsjukhuset</i>	
5. Inredning av kylrum samt ombyggnad av kökshiss och diskrum	41 000
<u>Summa kronor</u> 1 450 000	

Sahlgrenska sjukhuset saknar lokaler för centralt förråd. Avsikten är att skapa sådana utrymmen genom att uppföra en tillbyggnad till sjukhusets centraltvättanläggning. Anläggningskostnaden för detta byggnadsföretag beräknas bli lika fördelad på andra halvåret 1960 och första halvåret 1961. Det statliga bidrag, som kan komma i fråga för detta ändamål, bör därför i sin helhet upptagas i anslagsberäkningen för budgetåret 1960/61.

Bidraget för nämnda budgetår beräknas sålunda till $\left(\frac{25 \times 1\,306\,000}{100}\right)$ 326 500 kronor.

Vidkommande de byggnadsföretag och anläggningar, som anges under 2)–5) i sammanställningen, är upplyst, att hälften av kostnaderna beräknas falla på första halvåret och återstoden på andra halvåret 1960. Statsbidrag kan således endast komma i fråga för den byggnads- eller anläggningskostnad, som belöper på andra halvåret. Denna kostnad beräknas till $\left(\frac{23\,000 + 35\,000 + 45\,000 + 41\,000}{2}\right)$ 72 000 kronor. 25 procent härav utgör 18 000 kronor.

Totalt beräknas alltså det statliga bidraget till omförmälda byggnadsföretag m. m. till 344 500 kronor.

III.

a) Med anledning av en av konsistoriet gjord framställning om anvisande av medel för budgetåret 1957/58 för anordnande av undervisningslokaler vid Konung Gustaf V:s Jubileumsklinik erinrade föredragande departementschefen vid anmälan i propositionen nr 104/1957 av frågan om bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Sahlgrenska sjukhuset m. m. om, att den tidigare frivilliga undervisningen i radioterapi och tumördiagnostik för medicine kandidater enligt läkarutbildningsreformen nu gjorts obligatorisk. I Göteborg bedrevs undervisning i radioterapi i mycket provisoriska lokaler. Det var därför enligt departementschefens mening nödvändigt att för detta ämne och för annan närliggande undervisning anskaffa tillräckliga undervisningslokaler, vilka med hänsyn till bl. a. patienttillgång och svårigheterna att transportera patienterna borde vara belägna i anslutning till jubileumskliniken. Såsom konsistoriet framhållit yppade sig inom en snar framtid möjlighet att erhålla ändamålsenliga lokaler i omedelbar närhet av kliniken genom en påbyggnad till en blivande byggnad för högenergetisk strålning. Departementschefen fann det angeläget, att denna möjlighet tillvaratogs och tillstyrkte sålunda att frågan om tillgodoseende av lokalbehovet för undervisningen löstes på av konsistoriet föreslaget sätt. En omarbetning av förslaget i kostnadsbesparande syfte borde dock komma till stånd. Med hänsyn härtill förordade departementschefen en till 500 000 kronor begränsad medelsanvisning för uppförande av ifrågavarande, för den medicinska undervisningen avsedda påbyggnad. Detta departementschefens förslag föranledde ingen erinran från riksdagens sida. För budgetåret 1957/58 anvisades sålunda 500 000 kronor för angivna ändamål.

Genom beslut den 28 juli 1958 godkände Kungl. Maj:t sedermera en mellan svenska staten, å ena sidan, och Göteborgs stad samt vissa landsting, å andra sidan, träffad överenskommelse om anordnande av undervisningslokaler vid jubileumskliniken (se prop. nr 87/1958 s. 122—124). Enligt överenskommelsen skulle staten svara för kostnaderna för den del av den planerade tillbyggnaden till kliniken, som föll på de för undervisning och forskning avsedda lokalerna. Storleken av dessa lokaler med angivande för varje utrymme av utnyttjandegraden för undervisnings- och forskningsändamål framgick av en till överenskommelsen fogad promemoria.

Tillbyggnaden, som föreslogs erhålla en total byggnadsvolym om 5 300 m³, skulle innefatta en källarvåning med lokaler för högenergetiska strålapparater, en bottenvåning med undervisningslokaler och en våning för expeditionsutrymmen. De totala anläggningskostnaderna beräknades till 1 469 000 kronor, varav å staten enligt i överenskommelsen angivna grunder skulle falla 484 355 kronor.

Utförandet av byggnaden enligt det ursprungliga förslaget har fördröjts. Anledningen härtill är främst, att en väsentlig utvidgning av byggnadsprogrammet visat sig nödvändig för att kunna tillvarata de snabba framsteg, som under den senaste tiden gjorts inom den nya apparattekniken. Den ökade användningen av högfrekvent strålning kräver sålunda särskilt för behandlingsavdelningen större utrymmen än de som ursprungligen planerats.

De lokaler, som enligt det tidigare förslaget skulle anordnas för undervisningen, har också visat sig vara otillräckliga. Redan med hänsyn till nuvarande undervisningsförhållanden föreligger behov av en föreläsningssal, rymmande cirka 75 åhörarplatser. På längre sikt måste vid bedömandet av utrymmesbehovet för undervisningen beaktas den starkt tilltagande relativa frekvensen av cancersjukdomarna, den snabba utvecklingen inom den högenergetiska strålningens område, den allt intensivare användningen av medicinsk isotopteknik och strålskyddsproblemens växande betydelse.

Utvecklingen har också medfört behov av ökade utrymmen för forskningsverksamheten inom ämnet. Det är sålunda angeläget, att universitetet inom en snar framtid får tillgång till ett lågaktivitetslaboratorium för mätning av mycket små kvantiteter radioaktiva substanser. Betydelsen av att i ökad omfattning kunna utföra mätningar av detta slag blir allt större med hänsyn till den växande användningen av radioaktiva ämnen inom medicin och teknik samt till den ökande allmänna radioaktiva kontamineringen genom kärnvapenförsök och uppkomsten av stora kvantiteter radioaktiva klyvningsprodukter vid atomenergiarbete i stor skala. Forskningen på detta betydelsefulla område kommer att allt mer intensifieras.

För att söka tillgodose de av utvecklingen framtvingade kraven på ökade utrymmen för såväl sjukvården som undervisningen och forskningen på detta område har ett nytt byggnadsförslag utarbetats, vars huvuddrag är följande.

Mellan jubileumsklinikens byggnad och den äldre byggnaden för bakteriologiskt laboratorium uppföres en tillbyggnad till jubileumsklinikens flygel i samma höjd som denna och innehållande förutom källarvåning fem våningsplan. De två lägsta våningsplanen är avsedda att utnyttjas för undervisningsändamål. I bottenplanet skall sålunda inredas bl. a. väntrum för föreläsningspatienter, materialrum och kapprum samt i våningsplanet en trappa upp omklädningsrum och dagrum för medicine kandidater. Byggnaden i övrigt skall huvudsakligen utnyttjas för den sjukvårdande verksamheten. För anordnande av föreläsningssal utföres en särskild, lägre tillbyggnad i anslutning till det lägsta våningsplanet.

Behandlingsavdelningens lokaler (apparathuset) förlägges — till största delen under marknivån — mellan jubileumskliniken och kvinnokliniken I.

I anslutning till jubileumsklinikens västra flygel åt gårdssidan mot Guldhedsgatan placeras — delvis under markytan — en tillbyggnad för lågaktivitetslaboratorium försedd med tjocka strålskyddande väggar. En dylik byggnad kan också utnyttjas för att inhysa en stark strålkälla, så att omgivningen skyddas mot riskabel strålning. Det f. n. mest angelägna önskemålet, som kan tillgodoses genom det planerade byggnadsföretaget, är att utrymme beredes för den kilocurie koboltapparat, för vars inköp medel finns tillgängliga sedan mer än ett år. Denna skall framdeles placeras i den behandlingsavdelning, som föreslås bli utförd under marknivån mellan jubileumskliniken och kvinnokliniken. Denna anläggning, som kräver rätt omfattande arbeten, kan emellertid icke väntas bli färdigställd förrän på ett relativt sent stadium. Därför föreslås, att den mindre, såsom lågaktivitetslaboratorium avsedda tillbyggnaden uppföres i en första etapp och att koboltapparatens tillsvidare placeras i denna tillbyggnad.

I följande sammanställning redovisas de olika anläggningar, som ingår i det föreslagna byggnadsföretaget.

	Ungefärligt kubikinnehåll, m ³	Preliminärt kostnadsberäk- nad till, kr
<i>Etapp 1</i>		
Betongbyggnad för lågaktivitetslaboratorium (under en övergångstid avsett att användas som utrymme för en kilocuriekoboltapparat)	450	120 000
<i>Etapp 2</i>		
Tillbyggnad till jubileumsklinikens flygel mot det äldre bakteriologiska laboratoriet, utföres i fem våningsplan och ett källarplan	3 701	1 021 000
Tillbyggnad i ett plan för föreläsningssal	1 145	357 000
Behandlingsavdelning — förlägges delvis un- der markplan — mellan jubileumskliniken och kvinnokliniken I	5 359	1 693 000
	<hr/> 10 655	<hr/> 3 191 000

Det är på nuvarande stadium icke möjligt att ange hur stor del av byggnadskostnaderna, som kan anses böra falla på staten. Konsistoriet utgår från att denna fråga får bli föremål för förhandlingar. En överslagsberäkning ger emellertid vid handen, att det statliga bidraget till byggnadsföretaget kan uppskattas till cirka 870 000 kronor.

Enligt konsistoriets mening innebär förslaget en lämplig lösning av lokalfrågan för undervisning och forskning i radioterapi med tumördiagnostik och närliggande ämnen. Konsistoriet har inhämtat, att — under förutsättning av statsmakternas och vederbörande kommunala myndigheters godkännande av förslaget — tillbyggnaden för lågaktivitetslaboratoriet bör kunna påbörjas i maj 1960 och färdigställas under loppet av påföljande höst samt att arbetet därefter kan igångsättas med de i etapp 2 ingående byggnadsföretagen. Tiden för uppförandet av sistnämnda byggnader kan preliminärt beräknas till ett å ett och ett halvt år.

Med hänsyn till vad sålunda blivit upplyst synes för budgetåret 1960/61 icke erfordras anvisande av statsmedel för byggnadsföretaget utöver det belopp av 500 000 kronor, som tidigare ställts till förfogande såsom statligt bidrag för tillbyggnad till jubileumskliniken enligt det ursprungliga förslaget.

b) Genom beslut den 28 juli 1958 godkände Kungl. Maj:t en mellan staten och Göteborgs stad träffad överenskommelse angående utvidgning av kvinnoklinik I vid Sahlgrenska sjukhuset m. m. Vid anmälan i propositionen nr 87/1958 av denna fråga erinrade föredragande departementschefen till en början om, att 1955 års läkarutbildningsutredning ansett nödvändigt, att kliniken utvidgades med jourrum och dagrum för medicine kandidater ävensom med demonstrations- och kurssalar. En utvidgning av befintliga laboratorier för undervisnings- och forskningsändamål framstod även som nödvändig. Efter framställning av medicinska fakulteten hade stadens sjukhusdirektion låtit uppgöra ett förslag till ombyggnad av kvinnokliniken I främst i syfte att erhålla utökade utrymmen för undervisning och forskning. Förslaget innebar i sina huvuddrag, att den nuvarande huvudbyggnaden påbyggdes med en våning, vilken inreddes till två vårdavdelningar. De

två vårdavdelningar, som var belägna närmast över operationsavdelningen, överflyttades till den nybyggda våningen. De båda vårdavdelningarna omändrades till forsknings- och undervisningslokaler samt arbetsutrymmen för underläkare. Kostnaden för byggnadsföretaget beräknades till 1 379 000 kronor. Mot utformningen av ifrågavarande byggnadsförslag hade departementschefen intet att erinra. Även riksdagen godtog förslaget. Enligt ömför-mälda överenskommelse skulle staten svara för kostnaderna för den del av ifrågavarande om- och tillbyggnad, som föll på de för undervisning och forskning avsedda lokalerna. Överenskommelsen innebar, att den på staten fallande andelen av de beräknade kostnaderna skulle uppgå till 966 400 kronor. För budgetåren 1958/59 och 1959/60 har för ifrågavarande ändamål anvisats 967 000 kronor.

Byggnadsföretaget har emellertid fördröjts beroende på att den förre klinikchefen avlidit och att hans efterträdare icke tillträtt sin tjänst förrän i september 1959. Då planeringsarbetet för klinikens ombyggnad vid denna tidpunkt återupptogs, konstaterades efter en detaljerad kostnads kalkyl, att kostnaderna för utförandet av byggnadsföretaget enligt den ursprungliga planen av år 1956 komme att överstiga den först beräknade kostnaden med icke mindre än cirka en miljon kronor.

Resultatet av de senaste kostnadsberäkningarna har givit sjukvårdsstyrelsen och fakulteten anledning att ånyo pröva ett tidigare diskuterat förslag att lösa lokalfrågan genom att uppföra en annexbyggnad till kliniken. Frånsett kostnadsfrågan innebär en sådan lösning den fördelen framför om- och tillbyggnadsprojektet att en bättre planlösning kan ernås för de erforderliga nya utrymmena. En annan fördel är, att arbetena med uppförandet av ett annex kan ske utan de störningar med åtföljande tidsutdräkt som måste uppkomma i samband med omfattande ändringsarbeten inom den nuvarande klinikbyggnaden.

På grund härav har sjukvårdsstyrelsen i samråd med klinikchefen låtit uppgöra ett skissförslag till en tillbyggnad av kvinnokliniken I, förlagd parallellt med sjukhusets centralköksbyggnad och utförd i källare och två våningsplan. I sina huvuddrag innebär förslaget följande. I källaren placeras omklädnings- och dagrum för kandidaterna, jourrum för kandidater och läkare, en kursal med biutrymmen samt ett biblioteks- och konferensrum. Bottenvåningen inrymmer erforderliga läkarexpeditioner. Undervisnings- och forskningsutrymmen har samlats till andra våningen, där en kursal, ett amanuensrum och erforderliga laboratorier med bilokaler placeras.

Den effektiva golvytan utgör 1 008 m², vilket något understiger golvytan av de nya utrymmen (1 067 m²), som skulle tillkomma vid ett genomförande av det tidigare förslaget. Fördelningen mellan staten och staden av nettoytan i den nu föreslagna tillbyggnaden enligt nämnda riktlinjer skulle innebära att undervisning och forskning komme att uppta 64 procent och sjukvården 36 procent av golvytan. Motsvarande procentsiffror enligt det ursprungliga förslaget var 65 resp. 35 procent. Ändringen beror på att tillbyggnaden upptager ytterligare en underläkarexpedition för kliniken. Kostnaden för den planerade flygelbyggnaden har beräknats till 1 627 000 kronor. Enligt konsistoriets mening innebär det nya förslaget en lämplig lösning av lokalfrågan för undervisning och forskning i obstetrik och gynekologi. Tillbyggnaden beräknas kunna påbörjas i september 1960, om icke arbetsmarknadsförhållandena lägger hinder i vägen, samt färdigställas på en tid av cirka ett år. Enligt gjorda preliminära beräkningar kommer vid tillämp-

ning av samma fördelningsprincip, som utgjort norm för förenämnda överenskommelse, statens andel i kostnaderna att uppgå till cirka 1 040 000 kronor.

Konsistoriet förutsätter, att förhandlingar måste upptagas för att nå överenskommelse om fördelningen av kostnaderna mellan staten och staden för utförande av tillbyggnadsprojektet.

Yttranden

II.

Kanslern för rikets universitet tillstyrker de föreslagna byggnadsåtgärderna och understryker särskilt det trängande behovet av lokaler för undervisning och forskning vid den psykiatriska kliniken.

Byggnadsstyrelsen har intet att erinra mot att resterande del av statens bidrag till uppförande av de mikrobiologiska institutionerna anvisas för nästa budgetår. Förläggningen omedelbart söder om psykiatriska kliniken av den föreslagna tillbyggnaden till densamma torde enligt styrelsens mening kunna accepteras. Beträffande förslaget i och för sig, som är synnerligen schematiskt redovisat, har styrelsen betraktat detta endast som en program- och kostnadsutredning och därför inte utsatt det för någon detaljkritik. Mot de angivna byggnadskostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag har styrelsen intet att erinra. Styrelsen förutsätter, att den arkitekt och de konsulter, som skall handha projekteringen av byggnaden, bestäms i samråd med styrelsen.

I fråga om pediatrika kliniken tillstyrker byggnadsstyrelsen den föreslagna programändringen men framhåller, att kostnaderna härför synes vara alltför högt beräknade.

Centrala sjukvårdsberedningen, som endast uttalat sig om förslaget till tillbyggnad för den psykiatriska kliniken, anför.

Beredningen har endast betraktat förslaget som en programutredning och därför icke funnit anledning ingå på en granskning av den detaljmässiga utformningen. En jämförelse mellan detta förslag och planerad nybyggnad för samma ändamål vid S:t Görans sjukhus i Stockholm visar att de för forskning och undervisning avsedda lokalerna är avsevärt mycket mindre i Göteborgsförslaget även om reservvåningen inräknas. Vid den kommande projekteringen bör man enligt beredningens uppfattning sträva efter att förlägga de lokaler, som avses för undervisning och forskning, i så god kontakt som möjligt med klinikens mottagnings- och behandlingsenheter. Sålunda bör undervisnings- och forskningslokalerna förläggas i de två nedre våningarna, vilket också medför att vårdavdelningarna erhåller ett mera fredat läge i de två övre våningarna.

1958 års statliga förhandlingskommission i Göteborg har intet att erinra mot anvisande av resterande bidrag till uppförande av de mikrobiologiska institutionerna.

Kommissionen upplyser, att den med Göteborgs stads förhandlingsdelegerade upptagit förhandlingar angående kostnadsfördelningen mellan staten

och staden för den planerade tillbyggnaden till psykiatriska kliniken. Förhandlingarna har resulterat i följande *förslag till överenskommelse*.

Under förbehåll av å ena sidan Kungl. Maj:ts och å andra sidan Göteborgs stadsfullmäktiges godkännande har 1958 års statliga förhandlingskommission i Göteborg och för Göteborgs stad särskilt utsedda förhandlingsdelegerade träffat följande överenskommelse.

1. Genom stadens försorg skall inom Sahlgrenska sjukhusets område uppföras en tillbyggnad av sjukhusets psykiatriska klinik, vilken skall inrymma — jämte annat — lokaler för undervisning och forskning.

2. Tillbyggnaden skall uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade ritning¹ och innefatta de lokaler med en total byggnadsvolym av ca 6 920 m³, som upptages i bilagda promemoria.¹

3. Staten skall såsom bidrag till kostnaderna för tillbyggnaden till staden erlægga så stor del av de verkliga kostnaderna, som faller på de för undervisning och forskning avsedda lokalerna, dock icke för den kliniske lärarens rum och ej heller för en tredjedel av amanuensrummen. I fråga om gemensamma utrymmen skall kostnaderna fördelas mellan parterna efter deras andel i övriga lokaler.

Statens bidrag skall tillhandahållas staden successivt alltefter byggnadsföretagets fortskridande.

4. Staten skall ombesörja och bekosta utrustningen av de för undervisning och forskning avsedda lokalerna, inklusive de för klinisk lärare och amanuenser avsedda rummen.

Utrustningen av övriga lokaler i tillbyggnaden skall ombesörjas och bekostas av staden.

5. Skulle staten senare övertaga lokaler utöver vad här förutsättes, skall staten erlægga ersättning till staden enligt grunderna för denna överenskommelse.

Enligt den till överenskommelsen fogade promemorian skulle statens andel av byggnadsvolymer bli 2 967 m³ och stadens 3 953 m³. Enär de totala byggnadskostnaderna uppskattas till 1 893 000 kronor, skulle statens bidrag till staden komma att uppgå till 811 637 kronor. Enligt vad kommissionen inhämtat torde byggnadsföretaget komma att påbörjas i juni 1960 och stå färdigt i augusti 1961. Till följd härav tillstyrker kommissionen att för budgetåret 1960/61 ett belopp av 750 000 kronor anvisas såsom bidrag till stadens kostnader för tillbyggnaden.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 28 maj 1959 godkända överenskommelsen med staden om fördelning av kostnaderna för uppförande av en tillbyggnad till pediatrika kliniken skall byggnaden i fråga uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med till överenskommelsen fogade ritningar. Även om de nu föreslagna ändringarna i princip icke medför ett frångående av det avtalade lokalprogrammet, innebär dock den nya planlösningen så stora avsteg från sagda ritningar, att kommissionen ifrågasätter, om icke en ny överenskommelse, som beaktar de gjorda ändringsförslagen, måste träffas.

¹ Ej intagen i denna proposition.

Kommissionen har från stadens delegerade inhämtat, att — därest Kungl. Maj:t skulle vilja bifalla ändringsförslagen men anse dessa kräva en ny överenskommelse om tillbyggnaden — staden är beredd att sluta en sådan på i princip samma villkor som i gällande överenskommelse.

Bidrag till anordnande av förrådslokaler samt till spänningsomläggning inom ögon- och öronklinikerna vid Sahlgrenska sjukhuset bör utgå i enlighet med de grunder, som är angivna i 3 § i det av kommissionen framlagda förslaget till avtal angående fortsatt upplåtelse av stadens sjukhus för medicinsk undervisning och forskning. I fråga om förstnämnda åtgärd gäller dock enligt 3 mom. sagda paragraf, att bidrag endast skall beräknas på den del av kostnaderna, som med hänsyn till utnyttjandegraden kan anses skäligen belöpa på kliniken etc. Då det emellertid här är fråga om ett centralt förråd, som kommer att betjäna hela Sahlgrenska sjukhuset, och då detta efter avtalets ikraftträdande praktiskt taget i sin helhet kommer att vara upplåtet för undervisning och forskning, anser sig kommissionen kunna tillstyrka, att statens 25 procents byggnadsbidrag skall beräknas på stadens totala verkliga kostnader för centralförrådet, i den mån det tillkommer efter den 1 juli 1960. Kommissionen kan däremot icke tillstyrka, att bidrag utgår för iordningställandet av parkeringsplatser inom sjukhusområdet. Bidrag till gemensamma anläggningar enligt avtalets 3 § skall nämligen endast utgå då det är fråga om byggnad eller byggnadsdel, vilket icke kan anses vara fallet beträffande parkeringsplats eller annan dylik yttre anläggning.

För iordningställande av lokaler för medicinsk-historiskt museum inom Sahlgrenska sjukhuset har upptagits 45 000 kronor. Dessa lokaler är avsedda att rymma en redan nu omfattande och synnerligen värdefull samling av gamla medicinska instrument och andra sjukhusinventarier. Samlingen är i många avseenden unik för landet och måste anses synnerligen värdefull, enär något större medicinsk-historiskt museum icke finnes i Sverige. I detta avseende skiljer sig vårt land från de flesta andra kulturländer. I sitt betänkande (SOU 1953: 7) framhöll 1948 års läkarutbildningskommitté önskvärldheten av att undervisning i medicinens historia kom till stånd vid våra lärosäten. Motiveringen härför var framför allt, att detta ämne hade ett betydande värde ur den medicinska allmänbildningens synpunkt, att det kunde bidra till att giva de studerande vidare syn på läkarens roll i kulturella och sociala sammanhang samt att det skapade förståelse för kontinuiteten inom det medicinska arbetet. 1954 års riksdag beslöt, att det en gång årligen skall givas en icke obligatorisk kurs om 10 föreläsningar vid vart och ett av landets lärosäten, och anvisade även medel härför.

Ett medicinsk-historiskt museum inom Sahlgrenska sjukhuset skulle enligt kommissionens mening säkerligen vara av stort värde för undervisningen i här berörda ämne. Härtill kommer, att museet även användes inom utbildningen vid statens sjuksköterskeskola i Göteborg. Emellertid

finner kommissionen ifrågavarande undervisning icke vara av sådan art, att den kan anses ingå i den undervisning, vilken staten genom oförmälda avtal velat tillförsäkra lokaler. Även om kommissionen sålunda icke finner staten vara skyldig att utgiva bidrag enligt nämnda avtal, anser kommissionen det dock önskvärt, att statligt bidrag för ändamålet i annan ordning medgives staden, förslagsvis med belopp staden yrkat.

Som av avtalstexten framgår skall byggnadsbidrag utgå endast för byggnad eller byggnadsdel, som tillkommer vid Sahlgrenska sjukhuset. Följaktligen kan bidrag till de för barnsjukhuset avsedda åtgärderna icke utgå enligt avtalet.

Kommissionen anmäler slutligen, att den före det nya avtalets undertecknande meddelat stadens delegerade sina synpunkter på nu behandlade frågor.

III. a.

Kanslern för rikets universitet anser det utvidgade byggnadsprogrammet för jubileumskliniken innebära en lämplig lösning av lokalfrågan för undervisning och forskning i radioterapi med tumördiagnostik och närliggande ämnen och tillstyrker därför detsamma.

Byggnadsstyrelsen har i huvudsak icke något att erinra mot undervisningslokalernas utformning. Föreläsningssalens mått torde dock kunna minskas. Kostnaderna för femvåningstillbyggnaden och föreläsningssalen synes styrelsen för högt beräknade. Styrelsen framhåller vidare, att lågaktivitetslaboratoriet fått en ogynnsam förläggning på den planerade gården mellan jubileumskliniken och Guldhedsgatan. Kostnaderna förefaller styrelsen vara mycket lågt beräknade bl. a. med tanke på de ogynnsamma markförhållandena på platsen. I fråga om behandlingsavdelningen (apparat-huset) åberopar styrelsen pågående utredning om tillbyggnad av radiumhemmet vid karolinska sjukhuset och anser, att sagda avdelning i jämförelse härmed skulle kunna icke oväsentligt förbilligas. Strålbehandlingsrummen torde kunna göras mindre och en placering av dessa rum intill varandra skulle kunna medföra att ytan av de kostsamma strålskyddande väggarna nedbringades. Styrelsen framhåller slutligen det önskvärda i att väntrum, expeditionsrum, dosplaneringsrum m. m. förses med dagsljus.

1958 års statliga förhandlingskommission i Göteborg anför.

De förändringar, som föreslås beträffande utbyggnaden av jubileumskliniken, är så omfattande, att ett realiserande av projektet med beaktande av dessa ändringsförslag skulle i väsentliga stycken innebära ett frångående av 1957 års överenskommelse om tillbyggnad till kliniken. Kommissionen och stadens delegerade har också vid diskussion i frågan funnit, att ändringsförslagets genomförande förutsätter ny överenskommelse. Konsistoriet har framhållit angelägenheten av att universitetet inom en snar framtid får tillgång till ett lågaktivitetslaboratorium. Staden har beräknat kunna påbörja tillbyggnad för ett sådant laboratorium redan i maj 1960. Därest Kungl. Maj:t överväger att godtaga ändringsförslagen, synes därför av riks-

dagen böra utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att godkänna ny överenskommelse i ämnet och i samband därmed medgiva att av för ändamålet redan anvisat belopp — 500 000 kronor — erforderliga medel må tagas i anspråk under budgetåret 1960/61.

Departementschefen

Mot konsistoriets beräkning av statens drift- och utrustningsbidrag under kalenderåret 1960 har jag icke funnit anledning till erinran. För nästa budgetår räknar jag således med ett medelsbehov för angivna ändamål av i runt tal 6 800 000 kronor.

För slutförande av arbetena med uppförandet av de mikrobiologiska institutionerna bör såsom konsistoriet föreslagit för budgetåret 1960/61 anvisas 1 925 000 kronor.

Mot bakgrunden av den väsentligt utvidgade undervisningen i psykiatri enligt den nya studieordningen och den av riksdagen beslutade ökningen av studentintaget i Göteborg framstår nuvarande för undervisning avsedda lokaler inom den psykiatriska kliniken som klart otillräckliga, vilket även understrukits av 1955 års läkarutbildningsutredning i dess betänkande om kliniska utbildningsplatser för blivande läkare (SOU 1956: 34). Vad konsistoriet med instämmande av universitetskanslern anfört i frågan har övertygat mig om behovet av en förbättring av rådande lokalförhållanden. Den föreslagna tillbyggnaden till kliniken synes mig utgöra en godtagbar lösning av lokalfrågan. Mot det av förhandlingskommissionen framlagda förslaget till överenskommelse med staden rörande fördelningen av kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag har jag i och för sig icke funnit anledning till erinran. Såsom byggnadsstyrelsen och centrala sjukvårdsberedningen framhållit är emellertid det föreliggande programförslaget, vartill den träffade överenskommelsen synes ansluta sig, mycket schematiskt redovisat. Då jag anser mig kunna förutsätta, att den situation som uppstått i fråga om jubileumskliniken och kvinnokliniken I, vartill jag återkommer i det följande, icke kommer att upprepas i förevarande fall, utgår jag från, att den definitiva utformningen av tillbyggnaden till den psykiatriska kliniken i allt väsentligt kommer att överensstämma med föreliggande principförslag. Med hänsyn härtill är jag beredd att förorda, att detsamma lägges till grund för vidare utarbetande av byggnadsprogrammet samt att förenämnda förslag till överenskommelse godkännes. Jag förutsätter, att det fortsatta utredningsarbetet utföres i nära samråd med byggnadsstyrelsen och centrala sjukvårdsberedningen. Innan byggnadsarbetena påbörjas, bör detaljritningar och därtill hörande handlingar underställas nämnda myndigheter för godkännande. Jag vill slutligen framhålla angelägenheten av att byggnadsföretaget kommer till stånd utan dröjsmål. Mot bakgrunden av vad jag nu anfört biträder jag förhandlingskommissionens förslag om anvisande för nästa budgetår av 750 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har konsistoriet föreslagit, att den av 1959 års riksdag beslutade tillbyggnaden till pedia-triska kliniken omdisponeras i vissa hänseenden, varjämte viss komplettering av den fasta inredningen ansetts ofrånkomlig. Enligt vad konsistoriet uppgivit beräknas de å statsverket med anledning härav uppkommande merkostnaderna belöpa sig till cirka 50 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har tillstyrkt de föreslagna åtgärderna. För egen del vill jag redan i detta sammanhang understryka vikten av att de byggnadsförslag, som underställes statsmakterna för prövning, är så väl genomtänkta, att större ändringar och kompletteringar icke skall behöva ifrågakomma sedan förslagen godkänts. Enär ett realiserande av nu föreslagna åtgärder synes mig medföra en lämpligare disposition av de för undervisning och forskning avsedda utrymmena, anser jag mig böra tillstyrka desamma. Gällande överenskommelse mellan parterna om fördelningen av kostnaderna för den planerade tillbyggnaden, vilken bygger på de ursprungliga ritningarna, synes vid bifall härtill böra kompletteras eller ersättas av en ny, på samma huvudprinciper grundad överenskommelse. Därest riksdagen icke har något att erinra emot vad jag sålunda förordat, torde Kungl. Maj:t bemyndigas att godkänna den uppgörelse mellan parterna, som kan komma att träffas med anledning härav. Med stöd av det anförda förordar jag, att för ifrågasvarande byggnadsföretag för nästa budgetår beräknas ett belopp av 50 000 kronor.

Såsom bidrag till anordnandet av förrådslokaler samt spänningsomläggning inom ögon- och öronklinikerna vid Sahlgrenska sjukhuset bör — under förutsättning av riksdagens godkännande av tidigare denna dag i proposition nr 69 av chefen för ecklesiastikdepartementet framlagt förslag till avtal med Göteborgs stad om fortsatt upplåtelse av stadens sjukhus för medicinsk undervisning och forskning — för nästa budgetår anvisas ett belopp av i runt tal 330 000 kronor. Som förhandlingskommissionen framhållit kan bidrag jämlikt de i avtalsförslaget angivna grunderna däremot icke utgå för övriga av stadens sjukvårdsstyrelse i detta sammanhang angivna arbeten, nämligen iordningställandet av parkeringsplatser och av medicinsk-historiskt museum inom Sahlgrenska sjukhuset samt inredning av kylrum m. m. vid barnsjukhuset. Någon medelsanvisning för dessa ändamål är jag därför icke beredd att tillstyrka.

I nyssnämnda proposition har vidare för godkännande framlagts förslag till överenskommelse med staden om tillämpningen i vissa delar av 1948 års avtal angående anordnande av medicinsk högskola i Göteborg, m. m. I överenskommelsen föreskrives bl. a., att statens kostnadsbidrag till staden för anordnande av de lokaler inom Sahlgrenska sjukhusets centralkomplex, som upplåtits för klinisk undervisning och forskning enligt 1948 års avtal och tilläggsöverenskommelse år 1951, skall beräknas efter en bruttovolym av 10 373 m³. Med denna utgångspunkt bör en slutlig reglering

av det statliga kostnadsbidraget nu kunna ske. Hittills har för detta ändamål av statsmedel anvisats 2 040 000 kronor. Storleken av det ytterligare bidrag, som kan erfordras för täckande av uppkomna merkostnader, låter sig f. n., i avvaktan på resultatet av pågående undersökningar i kostnadsfrågan, icke närmare angivas. Jag räknar emellertid med att denna fråga skall vinna sin lösning under nästa budgetår. För ändamålet bör därför under förevarande anslag beräknas ett belopp av förslagsvis 1 000 000 kronor. Jag vill erinra om att stadens sjukvårdsstyrelse tidigare uppskattat på staten fallande del av merkostnaden till cirka 1 600 000 kronor. Som en följd av den i det föregående angivna överenskommelsen torde detta belopp emellertid komma att väsentligt reduceras. I överenskommelsen har vidare föreskrivits, att staten för anordnande för undervisning och forskning av vissa övriga lokaler i centralkomplexet, vilka ej omfattats av 1948 års avtal eller 1951 års tilläggsöverenskommelse, skall lämna bidrag till stadens kostnader med ett belopp av 900 000 kronor i ett för allt. Under förutsättning att överenskommelsen godkännes av riksdagen, bör sagda belopp utan dröjsmål ställas till stadens förfogande. Jag föreslår därför, att för nästa budgetår 900 000 kronor anvisas för detta ändamål.

Hösten 1956 framlade konsistoriet förslag till anordnande av undervisningslokaler vid jubileumskliniken genom uppförandet av en påbyggnad till en blivande byggnad för högenergetisk strålning. Förslaget godtogs i princip av 1957 års riksdag och såsom bidrag till anläggningskostnaden anvisades för budgetåret 1957/58 500 000 kronor. Genom beslut den 28 juli 1958 godkände Kungl. Maj:t sedermera en mellan staten, å ena sidan, och Göteborgs stad samt vissa landsting, å andra sidan, träffad överenskommelse om fördelningen mellan berörda parter av kostnaderna för den planerade tillbyggnaden. Överenskommelsen byggde på den s. k. identifieringsprincipen, d. v. s. staten skulle svara för kostnaderna för de lokaler, som hänförde sig till undervisning och forskning, samt staden och landstingen för övriga för sjukvården avsedda utrymmen. Den planerade tillbyggnaden skulle omfatta en byggnadsvolym om 5 300 m³. De totala anläggningskostnaderna beräknades till 1 469 000 kronor, varav å staten enligt i överenskommelsen angivna grunder skulle falla i runt tal 485 000 kronor. Konsistoriet har nu lagt fram ett helt nytt lokalprogram för jubileumsklinikens förseende med undervisnings- och forskningslokaler samt med vissa nya behandlingsenheter. Totalvolymen för detta nya projekt har uppskattats till 10 655 m³ medan anläggningskostnaderna beräknas uppgå till 3 191 000 kronor. Till stöd för sin framställning har konsistoriet åberopat den starkt tilltagande relativa frekvensen av cancersjukdomarna, den snabba utvecklingen inom den högenergetiska strålningens område, den allt intensivare användningen av medicinsk isotopteknik samt strålskyddsproblemens växande betydelse, vilket allt bidragit till att göra det tidigare programmet inaktuellt.

Vad gäller kvinnokliniken I godkände Kungl. Maj:t den 28 juli 1958 en mellan staten och staden träffad överenskommelse om fördelningen av kostnaderna för vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid kliniken, föranledda av såväl undervisningens och forskningens som sjukvårdens behov. Överenskommelsen byggde i likhet med motsvarande överenskommelse rörande jubileumskliniken på den s. k. identifikationsprincipen. De planerade arbetena var kostnadsberäknade till 1 379 000 kronor, varav å staten enligt i överenskommelsen angivna grunder skulle falla 967 000 kronor. Härav anvisades 500 000 kronor för budgetåret 1958/59. I skrivelse den 24 oktober 1958 hemställde konsistoriet om anvisande av återstående 467 000 kronor med den motiveringen, att byggnadsarbetena beräknades vara slutförda under första halvåret 1960. Sistnämnda belopp anvisades med anledning härav för budgetåret 1959/60. Konsistoriet har nu anmält, att byggnadsföretaget ännu icke påbörjats och att kostnaderna för detsamma enligt en ny kostnads kalkyl torde komma att överstiga den ursprungligen beräknade kostnaden med icke mindre än cirka 1 000 000 kronor. Med hänsyn bl. a. härtil har ett nytt program utarbetats. Enligt detta skall i anslutning till kliniken uppföras en särskild tillbyggnad, bestående av källare och två våningsplan ovanför markytan. Projektet har kostnadsberäknats till 1 627 000 kronor.

Det sätt på vilket nu berörda tvenne byggnadsfrågor handlagts från stadens och den medicinska fakultetens sida understryker enligt min uppfattning behovet av en mera långsiktig och genomtänkt planering än hittills av de byggnadsföretag, vilka underställes statsmakterna för godkännande. De stora ekonomiska olägenheter, bl. a. i form av besvärliga komplikationer av budgetmässig natur, som blir konsekvensen av en situation sådan som den nu föreliggande, måste för framtiden undvikas. Vad gäller jubileumskliniken står det visserligen utom varje tvivel, att utvecklingen på den radioaktiva strålningens område går utomordentligt snabbt, men just av den anledningen borde vid planeringen av det ursprungliga programmet den största omsorg ha nedlagts på att åstadkomma en framsynt och utvecklingsbar lösning på klinikens lokalproblem, varigenom man kunnat undvika, att byggnadsprogrammet endast tre år efter dess utarbetande måste underkastas en genomgripande omarbetning. I fråga om kvinnokliniken finner jag det ytterst anmärkningsvärt, att den år 1956 företagna kostnads kalkylen slagit fel på icke mindre än cirka 70 procent. Det förhållandet, att konsistoriet i slutet av 1958 uppgivit, att byggnadsföretaget beräknades vara slutfört under första halvåret 1960 synes mig vidare mot bakgrunden av vad som förekommit i ärendet synnerligen förvånansvärt. För den vid ifrågavarande kliniker bedrivna undervisnings-, forsknings- och sjukvårdsverksamheten har behovet av nya och utvidgade lokaler bedömts såsom i hög grad angeläget. Genom de betydande förseningar med tillskapandet av dylika lokaler, som till följd av bristande framsynthet och noggrannhet vid

den ursprungliga planeringen nu blivit oundvikliga, kommer samtliga dessa verksamhetsgrenar vid klinikerna att lida stort avbräck. Den uppkomna situationen visar enligt min mening klart, att frågan om en effektivisering för framtiden av den statliga granskningen och kontrollen på förevarande område måste upptas till prövning. Genom tillkomsten av det nya avtalet med staden om fortsatt upplåtelse av stadens sjukhus för medicinsk undervisning och forskning torde förutsättningar ha skapats för att genom statens medverkan få till stånd en långsiktig och ekonomiskt realistisk planering av kommande byggnadsprojekt.

I fråga om såväl föreslagen utformning som gjorda kostnadskalkyler har byggnadsstyrelsen framställt åtskilliga erinringar mot det nya byggnadsprogrammet för jubileumskliniken. Konsistoriets framställning rörande kvinnokliniken I har vidare inkommit så sent, att någon remissbehandling av densamma icke medhunnits. Med anledning härav och enär båda förslagen endast är helt schematiskt redovisade, är det på föreliggande material icke möjligt att taga ställning till desamma. Vad konsistoriet anfört i frågan har emellertid övertygat mig om, att de ursprungliga förslagen icke bör komma till utförande. De mellan berörda parter tidigare träffade överenskommelserna rörande kostnadsfördelningen grundar sig emellertid på lokalprogram och skissritningar till dessa förslag. Den enda åtgärd, som i det uppkomna läget synes kunna komma i fråga från statsmakternas sida, är att bringa dessa överenskommelser att upphöra. Jag anser mig därför böra föreslå, att Kungl. Maj:t bemyndigas att godkänna den uppgörelse, som eventuellt kan komma att träffas mellan berörda parter om upphävande av nämnda överenskommelser. Vid bifall härtill ämnar jag utan dröjsmål uppdraga åt förhandlingskommissionen att med staden och övriga parter upptaga förhandlingar i sådant syfte. Jag räknar med att ifrågavarande byggnadsprojekt under tiden grundligt genomarbetas. Fortlöpande samråd bör därvid äga rum med byggnadsstyrelsen och centrala sjukvårdsberedningen. Rörande den vidare handläggningen av förevarande byggnadsfrågor är jag för dagen icke beredd att uttala mig.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle det sammanlagda medelsbehovet för nästa budgetår uppgå till (6 800 000 + 1 925 000 + 750 000 + 50 000 + 330 000 + 1 000 000 + 900 000) 11 755 000 eller avrundat 11 800 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna av mig i det föregående förordad överenskommelse med Göteborgs stad rörande tillbyggnad av Sahlgrenska sjukhusets psykiatriska klinik;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat godkänna

de överenskommelser, som enligt vad jag därom anfört kan komma att träffas med Göteborgs stad och vissa landsting;

c) till *Bidrag till vissa Göteborgs stad tillhöriga sjukhus* för budgetåret 1960/61 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 11 800 000 kronor.

Anordnande av en rättsläkarstation i Göteborg

Inledning

Sedan 1944 års riksdag (prop. nr 223, statsutsk. utl. nr 121, rskr. nr 277) fattat principbeslut om inrättande av en rättsläkarstation i Göteborg, uppdrog Kungl. Maj:t den 15 juni 1944 och den 26 maj 1950 åt medicinalstyrelsen att verkställa utredning rörande anordnande av lokaler för rättsläkarstationen och organisation av den för stationen erforderliga personalen m. m. I skrivelse den 13 oktober 1955 redogjorde styrelsen för dittills vidtagna åtgärder. Därav framgick, att lokalfrågan visat sig synnerligen svårlost. Vid sammanträde i Göteborg hade enighet vunnits om att rättsläkarstationens lokaler skulle inrymmas i ett planerat polishus i staden, men något besked om när polishuset kunde förväntas bli färdigt hade icke kunnat erhållas. Medicinalstyrelsen hade därför upptagit förhandlingar med staden om anskaffande av provisoriska lokaler, men de som erbjudits hade av flera skäl icke kunnat accepteras. Andra provisoriska lokaler hade icke stått att anskaffa.

I 1956 års statsverksproposition (XI ht, p. 24) anmälde dåvarande chefen för inrikesdepartementet vad sålunda förekommit i ärendet och framhöll, att han med uppmärksamhet komme att följa ärendets vidare utveckling och vidtaga de ytterligare åtgärder, som kunde erfordras för en lösning av frågan.

I skrivelse den 28 november 1956 anmälde medicinalstyrelsen, att med Göteborgs stad förda förhandlingar om att inrymma lokaler för rättsläkarstationen i planerat polishus i staden icke lett till något resultat.

Härefter uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 20 december 1957 åt dåvarande kommissionen för förhandlingar med Göteborgs stad i vissa medicinska universitetsfrågor att upptaga förhandlingar med staden i fråga om förläggandet av rättsläkarstationen i Göteborg samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill förhandlingarna kunde giva anledning.

Då 1958 års statliga förhandlingskommission i Göteborg tillkallades den 7 mars 1958, överfördes uppdraget på denna.

Med skrivelse den 7 september 1959 har *medicinalstyrelsen* avgivit prelinjärt förslag till anordnande av en rättsläkarstation i Göteborg.

Sedan förslaget blivit föremål för förhandlingar mellan 1958 års förhandlingskommission och staden, har *kommissionen* med skrivelse den 25

februari 1960 överlämnat ett under förbehåll av å ena sidan Kungl. Maj:ts och å andra sidan Göteborgs stadsfullmäktiges godkännande träffat avtal angående lokaler för patologisk avdelning vid Vasa sjukhus samt för statens rättsläkarstation i Göteborg.

I anslutning till avtalsförslaget har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 19 februari 1960 hemställt, att till anordnande av en rättsläkarstation i Göteborg för budgetåret 1960/61 anvisas ett reservationsanslag av 525 000 kronor.

I ärendet har statskontoret avgivit yttrande den 2 mars 1960.

Medicinalstyrelsens skrivelse den 7 september 1959

Under år 1958 har Göteborgs sjukhusdirektion föreslagit medicinalstyrelsen att låta anordna lokaler för rättsläkarstationen i staden i samband med om- och tillbyggnad av Vasa sjukhus och inrättande av en ny patologavdelning där. Anordningen skulle medföra vissa fördelar, bl. a. genom att lokalerna skulle kunna utnyttjas gemensamt, framför allt bårhus och obduktionslokaler. Å andra sidan har styrelsen hyst viss tveksamhet mot att, då det gäller en stad av Göteborgs storlek, förlägga en rättsläkarstation i anslutning till en patologisk avdelning med hänsyn till dels att verksamheten vid dessa institutioner i många avseenden är helt väsensskilda och dels att rättsläkarstationens förläggning till ett sjukhus kan medföra olägenheter för sjukhuset.

Principiellt bör enligt medicinalstyrelsens uppfattning en rättsläkarstation av den storlek, varom här är fråga, anslutas till en vid vederbörande medicinska fakultet anordnad rättsmedicinsk institution. Institutionen skall därvid svara för den akademiska undervisningen och den vetenskapliga forskningen, medan rättsläkarstationen skall handha den rutinmässiga undersökningsverksamheten samt förse institutionen med för undervisningen och forskningen erforderligt material. Undervisningen i rättsmedicin vid Göteborgs universitet bedrivs f. n. i provisoriska lokaler. Det är därför angeläget att vid planerande av rättsläkarstationen tillse, att möjlighet föreligger att genom senare tillbyggnad skapa lokaler för undervisning och forskning för en till universitetet hörande rättsmedicinsk institution. Av inkomna ritningar och vad styrelsen i övrigt inhämtat synes framgå, att sådan möjlighet föreligger. Med hänsyn härtill och till de ekonomiska fördelar, som kan vinnas genom att byggnadskostnaderna fördelas mellan staten och Göteborgs stad, ävensom till angelägenheten av att rättsläkarstationens lokalfråga löses, anser medicinalstyrelsen, att sjukhusdirektionens förslag bör godtagas.

Den mark, å vilken byggnaden skall uppföras, tillhör Göteborgs stad. En överenskommelse om markbyte föreligger emellertid med Chalmers tekniska högskola, innebärande att till högskolan skall i en framtid överlåtas den mark, som disponeras av Vasa sjukhus, och således även det område, som

nu skall bebyggas. Någon tidpunkt för denna marköverlåtelse är icke bestämd. Den förutsätter bl. a., att Göteborgs stad kan förlägga kronikersjukvården vid Vasa sjukhus med dess cirka 1 000 vårdplatser till annan vårdanstalt. Sjukhusdirektionen anser, att överlåtelsen av området kan ske först i en mycket avlägsen framtid. Någon tveksamhet att bebygga området med hänsyn till överenskommelsen föreligger icke från stadens sida. Då tidpunkten för marköverlåtelsen måste anses vara mycket avlägsen, anser styrelsen att överenskommelsen om markbyte icke bör utgöra hinder för förläggning av rättsläkarstationen i anslutning till Vasa sjukhus.

Enligt sjukhusdirektionen har totalkostnaden för byggnadens uppförande preliminärt uppskattats till 1,5 miljoner kronor. Statens andel i anläggningskostnaden kan approximativt beräknas till 650 000 kronor. Medel för utbetalning av statens andel av byggnadskostnaderna bör anvisas för budgetåret 1960/61. Däremot synes medel för utrustning av lokalerna ej erfordras förrän budgetåret 1961/62.

Förhandlingskommissionens förslag

Det lokalprogram och de ritningar, som ligger till grund för det nu överlämnade avtalet, har upprättats av stadens sjukvårdsstyrelse i nära samarbete med byggnadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, centrala sjukvårdsberedningen och representanter för medicinska fakulteten i Göteborg.

Byggnadsförslaget innebär, att staden genom om- och tillbyggnad av bårhuset vid Vasa sjukhus anordnar lokaler såväl för en ny patologisk avdelning vid sjukhuset som för rättsläkarstationen.

Tillbyggnaden har förlagts och konstruerats så, att den icke skall hindra ett realiserande av föreliggande planer för utbyggnad av Chalmers tekniska högskola. Den kan sålunda lätt omändras till laboratorielokaler för högskolan, om så i framtiden befinnes lämpligt. Skulle för undervisning och forskning i ämnet rättsmedicin krävas speciella lokaler och detta nödvändiggöra en ytterligare tillbyggnad, finnes markutrymme härför. Ett sådant byggnadsprojekt förutsätter dock närmare överenskommelse mellan staten och staden.

Kostnaderna för de om- och tillbyggnadsarbeten, varom avtal träffats, beräknas till cirka 1 400 000 kronor, varav staten enligt avtalet har att erlægga hälften eller cirka 700 000 kronor. En dylik fördelning svarar i stort sett mot utnyttjandet av tillbyggnaden för de ifrågakvarande syftena. Av tillbyggnadens volym beräknas sålunda falla på rättsläkarstationen cirka 51 procent och på den patologiska avdelningen cirka 49 procent. För staten tillkommer fördelen av att få tillgång till det befintliga bårhuset med kapell, medan staden vinner förmånen av att staten deltagit i kostnaderna för omändring av denna byggnad med en andel, som överstiger vad som från ren nyttjandesynpunkt varit motiverat. Av *hela* byggnaden (alltså inklusive tillbyggnaden) beräknas staten komma att utnyttja cirka 46 procent och sta-

den cirka 54 procent. Det bör också nämnas, att den merkostnad för om- och tillbyggnadsarbeten, som uppkommer till följd av att rättsläkarstationen skall beredas lokaler i byggnaden, av stadens sjukvårdsstyrelse beräknats till cirka 700 000 kronor.

Byggnadsarbetena torde kunna påbörjas i september 1960, såvida icke arbetskraftsbrist lägger hinder i vägen. Enär byggnadstiden uppskattas till ett år, skulle för budgetåret 1960/61 erfordras en statlig medelsanvisning av cirka 500 000 kronor för ändamålet.

Vid utformningen av bestämmelserna i avtalet om utrustning och drift har den ledande tanken varit att dels få en mot utnyttjandegraden svarande fördelning av kostnaderna, dels erhålla för den praktiska tillämpningen så enkla regler som möjligt. Vid en avvägning efter dessa synpunkter har parterna kommit fram till att staden ensam skall svara för kostnaderna för byggnadens yttre underhåll och lokalernas uppvärmning, medan staten skall bidra med hälften av vissa andra å hela byggnaden belöpande driftkostnader samt av kostnaderna för utrustning och drift av gemensamma lokaler.

I kostnaderna för drift av gemensamma lokaler ingår även lönekostnader för bårhusvaktmästare, som skall betjäna såväl patologiska avdelningen som rättsläkarstationen i morgue, svepningsrum, visningsrum, kistrum och kapell. Stadens sjukvårdsstyrelse har beräknat, att två vaktmästare erfordras för ändamålet. Kommissionen har, då den godtagit nyssnämnda överenskommelse om driftkostnaderna, utgått från att denna beräkning skall visa sig vara riktig.

Avtalet förutsätter en nära samverkan mellan de i byggnaden inrymda institutionerna, och det är uppenbarligen angeläget, att rättsläkarstationens föreståndare har rätt att delta i stadens sjukvårdsstyrelsens överläggningar i frågor, som berör rättsläkarstationen och patologiska avdelningen, för att där bevaka statens intressen. En sådan rättighet har också inskrivits i avtalet. Kommissionen har utgått från att föreståndaren i viktigare frågor, t. ex. rörande förstärkning av den personal, till vars lönekostnader staten skall bidra med hälften, beredes tid att samråda med medicinalstyrelsen.

Med denna allmänna motivering har förhandlingskommissionens *förslag till avtal* fått följande utformning.

Avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, nedan kallad staten, och Göteborgs stad, nedan kallad staden, angående lokaler för patologisk avdelning vid Vasa sjukhus samt för statens rättsläkarstation i Göteborg.

1 §.

Genom stadens försorg skall vid Vasa sjukhus verkställas en om- och tillbyggnad av befintligt bårhus med obduktionslokaler i syfte att där inrymma lokaler för dels en ny patologisk avdelning vid sjukhuset, dels statens rättsläkarstation i Göteborg.

2 §.

Om- och tillbyggnaden skall ske i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade ritningar och lokalförteckning (bil. 1—6).¹

De å ritningarna med rött inramade lokalerna skall disponeras av rättsläkarstationen ensam, de med blått inramade lokalerna gemensamt av rättsläkarstationen och sjukhuset samt övriga lokaler av sjukhuset ensamt.

Innan rättsläkarstationen tager lokalerna i bruk, skall dessa avsynas och godkännas av medicinalstyrelsen.

3 §.

Staten skall såsom bidrag till staden erlægga ett belopp motsvarande hälften av stadens verkliga kostnader för ovannämnda om- och tillbyggnadsarbeten.

I byggnadskostnaderna skall inräknas kostnaderna för lokalernas fasta inredning, dock icke för obduktionsbord.

4 §.

Utrustning (inklusive obduktionsbord) till de lokaler, som är avsedda att helt disponeras av rättsläkarstationen, skall anskaffas och bekostas av staten.

Övriga lokaler skall utrustas genom stadens försorg men med rätt för staden att erhålla bidrag av staten med hälften av de verkliga kostnaderna för utrustning till lokaler, som är avsedda att nyttjas gemensamt.

5 §.

Genom att lämna byggnadsbidrag enligt detta avtal erhåller staten icke någon del i äganderätten till marken eller byggnaden.

Äganderätten till utrustning i rättsläkarstationens lokaler tillkommer staten, i övriga lokaler staden.

6 §.

I fråga om institutionernas drift skall gälla följande.

1. Staden svarar för byggnadens yttre underhåll och lokalernas uppvärmning. Kostnaderna härför skall stanna å staden.

2. Det åligger staden att låta utföra sådana inre underhålls- och reparationsarbeten, som är nödvändiga för lokalernas bevarande i fullgott skick, att tillgodose institutionernas behov av elektrisk kraft, gas, vatten och avlopp samt att ombesörja fönsterputsning.

För sina åtaganden enligt detta moment är staden berättigad till ersättning med hälften av de å hela byggnaden belöpande verkliga kostnaderna.

3. Mot ersättning för självkostnaden är staden skyldig att tillhandahålla rättsläkarstationen erforderligt linne och ombesörja tvätt därav samt att på begäran ansluta rättsläkarstationens telefoner till sjukhusets växel.

4. I den mån driften ovan icke särskilt reglerats, ankommer den på staten, såvitt angår de av rättsläkarstationen ensam disponerade lokalerna, samt på staden, såvitt angår övriga lokaler.

För sådana kostnader, som belöper på de gemensamt disponerade loka-

¹ Ej intagna i denna proposition.

lerna och som icke avses ovan i 1 och 2 mom., är staden berättigad till bidrag av staten med hälften av de verkliga kostnaderna.

I kostnader för personal, som staden anställer för ombesörjande av driften av gemensamma lokaler, må inbegripas även pensionskostnader, beräknade till 15 procent av lönekostnaderna.

7 §.

Staden skall vara skyldig att låta medicinalstyrelsen taga del av de räkenskaper och handlingar, som erfordras för beräkning av statens bidrag till staden.

Staten tillhandahåller staden byggnads- och utrustningsbidrag under byggnads- respektive anskaffningstiden i ungefärlig proportion till stadens egna utlägg, medan de i 6 § omförmälda ersättningarna till staden för vissa underhålls- och driftkostnader skall efter rekvisition erläggas halvårsvis i efter-skott.

8 §.

Om detta avtal upphör att gälla till följd av uppsägning från någondera sidan, är staden skyldig att till staten återbetala så stor del av de uppburna byggnads- och utrustningsbidragen, som må återstå, sedan de minskats med $\frac{1}{30}$ beträffande byggnad och $\frac{1}{10}$ beträffande utrustning för varje helt år, som förflutit från det stadens anhållan om bidragets utbetalande inkom till medicinalstyrelsen.

9 §.

Skulle staden inreda och ianspråktaga tillbyggnadens källarplan, skall därav uppkommande merkostnader gäldas av staden.

10 §.

Staden förklarar sig intet ha att erinra mot att undervisning och forskning i ämnet rättsmedicin vid medicinska fakulteten i Göteborg förlägges till rättsläkarstationen.

Staden är vidare beredd att efter särskild överenskommelse medgiva om- och tillbyggnad för anordnande i anslutning till rättsläkarstationen av speciella lokaler för ämnet rättsmedicin.

11 §.

Därest vid sammanträde med stadens sjukvårdsstyrelse skall förekomma ärende, som berör rättsläkarstationen och patologiska avdelningen vid Vasa sjukhus, skall rättsläkarstationens föreståndare erhålla underrättelse härom och äga deltaga i styrelsens överläggning samt få sin mening antecknad till protokollet.

12 §.

Detta avtal skall gälla för en tid av tjugu år, räknat från och med den 1 juli 1960. Sker icke uppsägning från någondera sidan minst två år före avtalstidens utgång, skall avtalet anses förlängt med tio år.

Bestämmelsen angående uppsägning och förlängning skall därefter äga tillämpning allt framgent.

Utän hinder av vad i första stycket sagts skall vad i 6 § 4 mom. tredje stycket överenskommit om beräkningsgrund för pensionskostnader kunna

uppsägas redan efter den 30 juni 1962, och skall överenskommelsen därvid upphöra att gälla ett år efter uppsägningsdagen.

Medicinalstyrelsens skrivelse den 19 februari 1960

Sedan de av Göteborgs stad framlagda byggnadsritningarna omarbetats, har byggnadsstyrelsen i skrivelse till medicinalstyrelsen den 15 februari 1960 meddelat, att byggnadsstyrelsen, som under hand haft samråd med centrala sjukvårdsberedningen, icke har någon erinran mot de slutliga ritningarna, vilka upprättats i samråd med byggnadsstyrelsen.

Enligt avtalsförslaget skall staten såsom bidrag till staden erlægga ett belopp motsvarande hälften av de verkliga byggnadskostnaderna. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas omkring den 1 september 1960 och väntas pågå ungefär ett år, varför endast $\frac{3}{4}$ av statens andel av byggnadskostnaderna torde behöva anvisas under nästa budgetår. Då statens andel i anläggningskostnaden kan beräknas uppgå till cirka 700 000 kronor, torde för budgetåret 1960/61 böra anvisas 525 000 kronor.

Yttrande

Statskontoret erinrar, att i avtalet ej angives hur kostnaderna för försäkring av byggnaderna mot brand, vattenledningsskada m. m. ävensom för ombesörjande av sophämtning skall regleras. Dessutom ifrågasätter statskontoret, om icke i avtalet bör införas bestämmelse om huru eventuella tvister mellan staten och Göteborgs stad rörande tillämpningen av avtalet skall lösas.

Departementschefen

Principbeslut om inrättande av en statens rättsläkarstation i Göteborg fattades redan av 1944 års riksdag men har hittills icke kunna fullföljas på grund av att lokalfrågan ej kunnat lösas på ett tillfredsställande sätt.

Självfallet är det angeläget, att planerna på att inrätta en rättsläkarstation i Göteborg snarast kan förverkligas, så att de mera krävande rättsmedicinska undersökningarna, främst obduktionerna, även i Väst-Sverige kan ombesörjas av härför specialutbildade läkare. En kändbar brist på rättsläkare råder visserligen i landet, något som kan inge tvekan om lämpligheten av att f. n. utöka rättsläkarorganisationen. Å andra sidan torde på längre sikt enda möjligheten att komma ur denna bristsituation vara att genom ökat antal utbildningstjänster och förbättrad tillgång på rättsläkartjänster skapa förutsättningar för en ökad rekrytering till rättsläkarbanan. Förläggandet av en rättsläkarstation till Göteborg med dess medicinska fakultet är enligt min mening ägnat att verka i sådan riktning.

Det förslag till lösning av rättsläkarstationens lokalfråga, som nu framlagts efter förhandlingar mellan 1958 års statliga förhandlingskommision och stadens förhandlingsdelegerade, innebär, att lokaler för rättsläkarstationen skall anordnas i samband med att staden genom om- och tillbyggnad av bårhuset vid Vasa sjukhus inrättar lokaler för en ny patologisk avdelning vid sjukhuset. Mot den tilltänkta förläggningen av stationen finnes från min sida intet att erinra. Något annat förslag till lösning av lokalfrågan synes ej heller kunna påräknas under överskådlig framtid. Förslaget medför ur kostnadssynpunkt påtagliga fördelar, i det att åtskilliga utrymmen kan utnyttjas gemensamt av rättsläkarstationen och den patologiska avdelningen vid sjukhuset. Markutrymme finns också för att vid eventuellt framtida behov kunna i anslutning till rättsläkarstationens lokaler förlägga en tillbyggnad av lokaler för undervisning och forskning i ämnet rättsmedicin. Den omständigheten att det område, som disponeras av Vasa sjukhus, enligt träffad överenskommelse i en framtid skall överlätas till Chalmers tekniska högskola bör enligt min mening icke utgöra hinder för att rättsläkarstationen förläggas till området, eftersom tidpunkten för marköverlåtelsen torde vara mycket avlägsen. De tillämnade lokalerna har dessutom enligt vad förhandlingskommisionen upplyst förlagts och konstruerats så att de icke skall hindra den planerade utbyggnaden av högskolan.

Enligt förslaget skall i en tillbyggnad till bårhuset inrymmas dels obduktions- och laboratorielokaler m. m. samt tjänsterum för rättsläkarstationen, dels liknande utrymmen för sjukhusets patologiska avdelning, dels ock lokaler för likförvaring, fotolaboratorium m. m. samt personal- och sammanträdesrum för de båda institutionernas gemensamma behov. Vidare skall det befintliga bårhuset med tillhörande kapell stå till gemensamt förfogande. Av utrymmena i tillbyggnaden skulle cirka 32 procent disponeras av rättsläkarstationen, knappt 25 procent disponeras av staden och återstoden utgöra gemensamma utrymmen. Efter den förutsedda utnyttjandegraden beräknas drygt 51 procent av tillbyggnaden och cirka 46 procent av samtliga lokaler falla på staten.

Det föreliggande ritningsförslaget har upprättats i samråd med byggnadsstyrelsen och har jämväl godkänts av medicinalstyrelsen ur de synpunkter denna har att beakta. Även för egen del finner jag förslaget ge en tillfredsställande lösning av rättsläkarstationens lokalfråga.

Enligt avtalet har staden förklarat sig intet ha att erinra mot att undervisning och forskning i ämnet rättsmedicin vid medicinska fakulteten i Göteborg förläggas till rättsläkarstationen. Att så kan ske betraktar jag för min del såsom en riktig och naturlig utveckling. Samtidigt vill jag emellertid betona, att rättsläkarstationens lokaler i första hand är avsedda för den rättsmedicinska undersökningsverksamheten.

Kostnaderna för om- och tillbyggnadsarbetena har beräknats till omkring 1 400 000 kronor, varav staten enligt avtalet skulle erlägga hälften. Med

hänsyn till rättsläkarstationens andel i lokalutrymmena anser jag denna kostnadsfördelning kunna godtagas.

Vad härefter angår driftkostnaderna har enligt förhandlingskommissionen eftersträfvats att vid kostnadsfördelningen förena skälighetssynpunkter med avseende på respektive lokalers utnyttjande med önskemålet om så lättillämpliga regler som möjligt. I princip har överenskommit om hälftindelning av driftkostnaderna och kostnaderna för utrustning av gemensamma lokaler, men för att kompensera statens något mindre andel i fråga om utnyttjandegraden har staden påtagit sig att ensam svara för samtliga kostnader för yttre underhåll och uppvärmning. Även i denna del finner jag uppgörelsen godtagbar. Jag vill i sammanhanget erinra om att staden enligt avtalet har att anställa personal för driften av gemensamma lokaler mot ersättning av staten med hälften av avlöningskostnaderna. Självfallet måste det förutsättas att personal, till vars avlöning staten sålunda har att bidra, utslutande kommer att användas för den verksamhet som avses med avtalet. Vidare förutsätter jag, att staden icke ensidigt kommer att fatta beslut om ökning eller minskning av ifrågavarande personal samt att önskemål från statens sida beträffande denna personals sammansättning och arbetsuppgifter kommer att vederbörligen beaktas.

Därest framdeles smärre jämkningar av eller tillägg till avtalet skulle erfordras, förutsätter jag, att riksdagens samtycke därtill icke skall behöva inhämtas. Sålunda bör det få ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida förhandling med staden bör upptagas om att såsom statskontoret förordat i avtalet intaga en skiljedomsklausul.

Beträffande statskontorets erinringar i övrigt vill jag framhålla, att det bör ankomma på staden såsom ägare till byggnaden att hålla denna försäkrad och svara för kostnaden härför.

Lokalerna beräknas bli färdigställda hösten 1961. Hela det belopp som beräknas utgöra statens bidrag till byggnadskostnaderna behöver därför icke anvisas för budgetåret 1960/61. För egen del beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår till 500 000 kronor.

Anvisandet av medel för bestridande av kostnaderna för utrustning av lokalerna bör anstå till budgetåret 1961/62.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna av mig i det föregående förordade grunder för samarbete med Göteborgs stad angående lokaler för bl. a. statens rättsläkarstation i Göteborg;

b) till *Anordnande av en rättsläkarstation i Göteborg* för budgetåret 1960/61 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Arne Fagergren

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Bidrag till vissa om- och tillbyggnadsarbeten vid serafimerlasarettet m. m.	2
Inledning	2
Förslag	3
Yttrande	4
Departementschefen	7
Avtal om propedeutisk undervisning för medicine kandidater vid S:t Eriks sjukhus i Stockholm	10
Inledning	10
Förhandlingskommissionens förslag	11
Yttranden	13
Departementschefen	14
Anslutande av Folke Bernadottehemmet i Uppsala för vård av barn med cerebral pares till Akademiska sjukhuset i Uppsala	14
Förslag	14
Motiv	14
Yttranden	17
Departementschefen	18
Lån till kustsanatoriet Apelviken för anskaffande av viss utrustning för paraplegivård	21
Förslag	21
Motiv	21
Departementschefen	22
Bidrag till vissa byggnadsarbeten vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund m. m.	23
Förslag	23
Motiv	24
Yttranden	28
Departementschefen	29
Bidrag till vissa Göteborgs stad tillhöriga sjukhus	32
Inledning	32
Förslag	32
Motiv	33
Yttranden	43
Departementschefen	47
Anordnande av en rättsläkarstation i Göteborg	52
Inledning	52
Medicinalstyrelsens skrivelse den 7 september 1959	53
Förhandlingskommissionens förslag	54
Medicinalstyrelsens skrivelse den 19 februari 1960	58
Yttrande	58
Departementschefen	58